І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA



УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. в Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVI. Ч. 195. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 9-го ЖОВТНЯ 1959 — 6 ЦЕНТІВ — 6 CENTS — JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, OCTOBER 9, 1959 — No. 195. VOL. LXVI.

„НЕХАЙ ВІЧНА БУДЕ СЛАВА, ЖЕ ПРЕЗ ШАБЛІ МАЄМ ПРАВА!"

У 250-річчя смерти Гетьмана Івана Мазепи

НІКСОН ТАВРУЄ ПІДРИВНУ АКЦІЮ Й АГРЕСІЮ КОМУНІСТІВ

Вашингтон. — Під час конференції ради міністрів ЦЕНТО, Центрально - азійського пакту, що постав замість донедавнього Багдадського пакту, яка відбувається цими днями у Вашингтоні, виступив у середу, дня 7 жовтня ц. р. із промовою віце - президент ЗДА Ричард М. Ніксон. У своїй промові Ніксон закликав Совєти, щоб вони відмовилися від ведення підривних акцій в країнах Центральної Азії та від стосування агресії у взаєминах з цими країнами, обмежуючися тільки до мирної міжнародної конкуренції. Згідно із заявою Ніксона, відкрита агресія не є така загрозлива і небезпечна, як підривні, конспіративні акції, здійснювані комуністами і їх симпатиками на території тих чи інших країн з допомогою різних кампаній, змов і добре веденої пропаганди. В дальшому Ніксон перестеріг проти ілюзій щодо якогось єповидного полегшення міжнародного напруження, стверджуючи, що не зважаючи на останні міжнародні конференції і зустрічі, основні міжнародні розбіжности і конфлікти залишилися незмінними. У своїй промові Ніксон нав'язав до виступу генерального секретаря ЦЕНТО Мізри Османа Алі Байга, який у своєму звідомленні говорив про наявність широкої комуністичної підривної активности в країнах Центральної Азії і ствердив, що комуністи вміють використовувати для своїх політичних цілей також і т. зв. мирну конкуренцію. В конференції ЦЕНТО, під час сесії, якої виступав Ніксон, беруть участь представники держав, які до часу перевороту в Іраку творили Багдадський Пакт, а саме — Туреччина, Іран Пакістан і Велика Британія. Урочистого відкриття конференції довершив репрезентант Ірану, прем'єр Манучер Егбаль, який в розмові з журналістами ствердив, що останнім часом совєтське радіо зменшило свої атаки на Іран і полегшило свою підривну пропаганду. У своїй промові на відкритті конференції Егбаль вимагав збільшеної допомоги ЗДА і Великої Британії для розбудови оборонної системи держав ЦЕНТО. Про висоту і засяг дотеперішньої допомоги ЗДА для членів цього Пакту — Туреччини, Ірану і Пакістану говорив цього ж дня державний секретар ЗДА Крістіян Гертер, який бере участь в конференції, як обсерватор. Гертер ствердив, що фінансова і мілітарна допомога ЗДА для згаданих держав досягла з кінцем червня, 1959 року суми 300 мільйонів долярів і що в біжучому році вона буде підвищена до суми 470 мільйонів долярів.

Москва не закинула своєї цілі — скомунізувати світ — остерігає Торговельна Палата

Шикаґо. — Редактор „Крісчіен Сайнс Монітор" і голова Торговельної Палати ЗДА Ервін Д. Кенгем промовляв на конвенції Американського Газового Товариства і закликав американський уряд, щоб не зміняв своєї політики до СССР, бо ж „немає переконливого доказу на те, що совєтські провідники відкинули засади міжнароднього комунізму і припинили здійснювати свою ціль - скомунізувати світову систему. Це правда, що політика СССР змінилася. Але та зміна не відноситься до цілей, на яких основується комуністичний режим, тільки до техніки, як осягнути ту свою ціль". Але Кенгем гадає, що візита Хрущова в цій країні може причинитися до того, що комуністи зрозуміють, що не так то легко було б перемогти ЗДА. В справі торгівлі із СССР Кенгем радить дивитися і на політичний бік цієї торгівлі. Економічна офензива комуністів не є страшна своїм розміром, тільки своєю пропаґандою, бо СССР наступає тільки на деяких економічних відтинках, і хвалиться пізніше по всьому світі.

Справа інфляції стане політичною виборчою проблемою в 1960 році

Вашингтон. — Журналіст Пітер Едсон стверджує, що і в урядових колах і в опозиції та серед широких кол населення турбуються тим, що інфляція валюти не припиняється, але немає згоди щодо того, що є причиною інфляції, і що треба робити, щоб її поборювати. Внаслідок цього ця чисто економічна проблема стане в найближчому часі виборчою політичною проблемою, замість того, щоб її вирішили економісти й фінансисти для добра всього населення. Президент Айзенгавер часто в своїх розмовах і заявах домагався вести таку економічну й фінансову політику, яка не сприяла б інфляції. Кабінетний Комітет Стабільности Цін і Економічного Розвитку під проводом віце-президента Ричарда М. Ніксона має усвідомлювати населення про шкідливість інфляції, але той комітет не дбає про інфляцію, а більше займається економічним розвитком.

В АМЕРИЦІ

● **Стейтова Рада Екзаменаторів** повідомила, що з 1938 осіб, які складали адвокатський іспит 8 і 9-го липня цього року, успішно склало тільки 999 осіб.

● **Совєтський амбасадор** в Канаді Аманас Арудюнян, промовляючи в Клюбі у Монтреалі, сказав, нав'язуючи до майбутніх космічних летів з помічччю ракет: „Ми зовсім не збіраємось емігрувати з Землі, щоб поселитися на інших плянетах, а Землю залишити для капіталістів".

● **У вівторок 6-го жовтня** в Ню Йорку термометер показував 85 ступнів Фаренгайта, що було на 17 ступнів вище від нормальної найвищої температури того дня. Але бюро погоди потішило нюйоркців тим, що в 1941 році 6-го жовтня в тому місті було 89 ступнів. Вже в наступних днях температура впала до 70 ступнів.

● **Адміністрація харчів і ліків** опублікувала список 17-ох заборонених до вжитку складників, яких уживають для продукції т. зв. „ліпстіків" і які можуть пошкодити здоров'я, якщо попадуть в шлунок і кишки. Цих складників уживають також для забарвлювання інших косметичних виробів і ліків. Представник косметичного промислу вніс рекурс проти цієї заборони, заявляючи, що згадані складники не можуть спричинити людині ніякої шкоди.



ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА — портрет роботи мистця Петра Андрусева, виконаний з нагоди Ювілейного Року Мазепи. Портрет є природньої величини людини і буде вперше прикрашувати сцену авдиторії Гантер Каледжу в Ню Йорку під час великої Святочної Академії, яку влаштовує Ювілейний Комітет Мазепи Великого Ню Йорку при Об'єднаному Комітеті Українських Організацій в найближчу неділю, 11-го жовтня, о годині 5-ій пополудні, для відзначення 250-річчя виступу Гетьмана Івана Мазепи до бою за волю України. У програмі Академії є промови і деклямації та прем'єра п'єси Григора Лужницького „Гетьман Іван Мазепа", також спеціяльно написаної з нагоди Ювілейного Року Мазепи.

1,000 ОСІБ ВЗЯЛО УЧАСТЬ У ВІДЗНАЧЕННІ РОКОВИН МАЗЕПИ В СЕЛІ МАЗЕПА В МІННЕСОТІ

Мазепа, Міннесота. — Асошієйтед Пресс інформує: Кругло тисяча осіб українського роду, багато з них у барвних національних костюмах, заповнили це мале фармерське містечко південно-східньої Міннесоти минулої неділі, 4-го жовтня, щоб віддати честь пам'яті одного з найбільших героїв України. Вони зібралися для відзначення 250-річчя смерти Івана Мазепи, козацького гетьмана в битві під Полтавою, в якій війська України і Швеції боролись проти армії російського царя Петра Великого. Село Мазепа було назване в честь гетьмана Мазепи 104 роки тому міннесотським піонером Ира Сілі, який одушевлявся поемою лорда Байрона про українського патріота. Українські гості, переважно члени українських товариств з Твін Ситі, та місцеве населення виповнили по береги авдиторію місцевої школи, в якій по полудні відбулась влаштована товариствами програма. Між виконавцями програми був український хор „Дніпро" та балетна танцювальна група „Черемош" з Твін Ситі. Представники Товариства подарували школі портрет Мазепи, пропам'ятну таблицю посадникові місцевости Вілбурові Брайтові та медальйони шкільним і громадським провідникам. Місцевість Мазепа, крім своєї назви, не має жадних інших пов'язань з Україною. Суперінтендент школи Ричард Міллер сказав: „Поскільки мені відомо, у нас немає нікого українського походження, але ми, очевидно, дуже раді сьогоднішньою нагодою". Місцевість Мазепа положена 20 миль на північ від Рочестеру, Мінн."

Стільки про ці святкування подала велика пресова аґенція „Асошієйтед Прес", а за нею і ряд американських газет. З раніших повідомлень відомо, що організацією святкувань у місцевості Мазепа займались українські установи в Міннеаполісі і Ст. Пол, мабуть, під проводом проф. Олександра Грановського. Оригінальну мапу України Гоманна для міста, Мазепинський ланцюг гідности для посадника міста та його наслідників і відповідну грамоту для Міської Ради приготовила Управа Наукового Товариства ім. Шевченка і ці відзначення були передані містові і його управі представниками НТШ.



Медаля Мазепи передана Управою НТШ президентові міста Мазепа, Міннесота Вілбурові Е. Брайтові

Гетьман Іван Мазепа

ДУМА ІЛИ ПІСНЯ

Всі покою щиро прагнуть,
А не в єден гуж всі тягнуть:
Той направо, той наліво,
А все, браття, тото диво!
Не маш любви, не маш згоди
Од Жовтої взявши Води,
През незгоду всі пропали,
Самі себе звоювали.
„Ей, братища, пора знати,
Що не всім нам пановати,
Не всім дано всеє знати
І річами керовати.
На корабель поглядімо,
Много людей полічимо!
Однак стирник сам керує,
Весь корабель управує.
Пчулка бідна матку має
І оної послухає".
Жалься, Боже, України,
Що не вкупі має сини!
Єден живе із погани,
Кличе: „Сюда, Атамани!
Ідім Матки ратовати,
Не даймо єй погибати!"
Другий Ляхом за грош [служить,
По Вкраїні і той тужить:
„Мати моя старенькая!
Чом ти велми слабенькая?
Розно тебе розшарпали,
Гди аж по Дніпр Туркам [дали.
Все то фортель, щоб слабіла
І аж вкінець сил не міла!"
Третій Москві юж голдує
І єй вірне услугує.
Той на Матку нарікає,
І недолю проклинає:
„Ліпше було не родити,
Ніжли в таких бідах жити!"
Од всіх сторон ворогують,
Огнем-мечем руїнують,
Од всіх не маш зичливости,
Ані слушной учтивости:
Мужиками називають,
А подданством дорікають.
„Чом ти братов не учила,
Чом од себе їх пустила?
Ліпше було пробувати
Вкупі лихо одбувати!"
Я сам бідний не здолаю,
Хиба тілько заволаю:
„Ей, Панове Єнерали,
Чому ж єсьте так оспалі!
І ви, Панство Полковники,
Без жадної політики,
Озмітеся всі за руки,
Не допустіть горкой муки
Матці своїй больш терпіти!
Нуте врагов, нуте бити!
Самопали набивайте,
Острих шабель добувайте,
А за віру хоч умріте,
І вольностей бороніте!
Нехай вічна буде слава,
Же през шаблі маєм права!"

Святослав Гординський

ПОЛТАВА

Мазепин зір, розпалений огнем,
І лева крик північного, і лави,
Розсипані у куряві Полтави,
І дні й роки — під бронзовим конем.

Так у серцях задимлених несем
Страшне прокляття спогадів іржавих
І ої тьмить не пишний лавр держави,
А дивдерев над сонним пустарем.

В ухах ще досі гук і бою брязкіт,
Пеге у горлі горний гад поразки
І на устах — віків завмерлих пил;

Та знов і знов вкладаєм ногу в стрем'я
І все буйніш між рутою могил
Мазепинське зростає вірне плем'я.

12-го ЖОВТНЯ ПОЧНЕТЬСЯ В РИМІ СОБОР УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО ЄПИСКОПАТУ

Рим. — З авторитетних джерел інформують, що в понеділок, 12-го жовтня, тут почнеться собор всього Українського Католицького Єпископату поза рідною землею. Вже належить до традиції, що всі єпископи Української Католицької Церкви збираються раз в рік на спільну конференцію для обговорення важливих актуальних проблем Української Католицької Церкви та українського католицького життя поза межами Батьківщини. Остання така конференція відбулася в листопаді минулого року у Филаделфії з нагоди інтронізації Митрополита Кир Константина Богачевського. В тій конференції вперше взяли участь два нововисвячені єпископи для новостворених екзархатів: Кир Йосиф Мартинець, екзарх для українців католиків Бразилії, і Кир Іван Пражко, екзарх для українців католиків в Австралії. Цього року, крім обидвох митрополитів: Кир Максима Германюка і Кир Константина Богачевського та Архиєпископа Кир Івана Бучка, візьмуть участь у конференції всі українські католицькі Владики у вільному світі, включно із новоінстальованим екзархом для українців католиків Німеччини, Кир Платоном Корниляком. Конференція, яка почнеться в найближчий понеділок, буде в Римі першою від 1929-го року, коли там нараджувались спільно всі тодішні українські католицькі Владики під проводом тодішнього Великого Митрополита, Слуги Божого Андрея Шептицького. Цьогорічна конференція потриває, мабуть, два-три дні, а приявні на ній Владики матимуть окрему авдієнцію у Святішого Отця Папи Івана XXIII та візьмуть участь у посвяченні нового приміщення для української Малої Семинарії, що досі містилася в Кастель Гандольфо та яка є під управою ОО. Салезіянів східнього обряду. Крім того, усі Владики візьмуть також участь у відзначенні 30-річчя єпископських свячень Архиєпископа Кир Івана Бучка.

Прем'єр Іраку Абдул Карім Кассім ранений в атентаті

Багдад. — Диктаторський прем'єр Іраку генерал Абдул Карім Кассім, вертаючись автом вчасним вечором з свого урядового будинку до дому став на центральній вулиці Багдаду, під час великого руху, предметом атентату. Його поцілено трьома револьверовими кулями, але — за офіційним комунікатом — він ранений тільки в рам'я і плече та його життю не грозить небезпека. Швидко після цього, як прем'єра перевезли до шпиталю, він виголосив 5 хвилинну промову, в якій заявив, що він рішений надалі переводити в життя заповіти минулорічної липневої революції в Іраку, всупереч намаганням „зрадників і злочинців", з-посеред яких вийшов також атентатчик. У Багдаді заведено поліційну годину, але в місті панував спокій.

ЗАКЛИК ДО УЧАСТИ В МАЗЕПИНСЬКИХ СВЯТКУВАННЯХ

В найближчу неділю, 11-го жовтня, відбудеться в Ню Йорку Святочна Академія для відзначення Мазепинських Роковин. Подібні святкування, академії, концерти і зібрання, заповіджено в багатьох інших громадах. Закликаємо всіх наших громадян до масової участи в цих патріотичних імпрезах.

ЗДА ПЕРЕСТЕРІГАЮТЬ, ЩО ЗААТАКУВАННЯ ФОРМОЗИ ВИКЛИЧЕ ТОТАЛЬНУ ВІЙНУ

Вашингтон. — Комуністичний Китай повинен усвідомити собі, що здійснення його поновних погроз щодо „визволення" Формози (Тайвані) — це небезпека розпутання тотальної війни — заявив заступник державного секретаря Даґлес Діллон у своїй промові в середу 7-го жовтня ц. р. на бенкеті, що закінчив дводенні щорічні наради Далекосхідньої конференції, спонзорованої Американською далекосхідньою Радою для справ торгівлі і промислу. Даґлес Діллон відчитав вперше привіт від президента Айзенгавера з запевненням, що З'єдинені Держави зберігають надалі політику оборони свободи і сприяння мирові на Далекому Сході. У зв'язку з цією заявою Президента, Діллон виголосив довшу промову, присвячену в цілості агресивній імперіялістичній політиці комуністичного Китаю. Він пригадав, що акуратно рік тому покійний державний секретар Джан Фостер Доллес заявив був на тому самому форумі, що З'єдинені Держави стоять твердо на становищі, що військовою силою не вільно розв'язувати міжнародних спорів. Рішучість Америки супроти кризи в протоці Формози, викликаної масовим бомбардуванням острова Квімой, відвернула тодішню небезпеку викликання нової великої війни. Від того часу китайські комуністи обмежилися до безглуздого спорадичного бомбардування островів у протоці Формози тільки в непаристі дні, тероризуючи населення та втримуючи тамошню витуацію у стані постійного напруження. Дипломатичні розмови між ЗДА й комуністичним Китаєм між амбасадорами у Варшаві не дали ніякого висліду внаслідок впертої відмови китайських комуністів від засудження війни, як засобу розв'язування спорів. „Пейпінґський режим — сказав Діллон — не подав найменшої познаки щодо готовости погодитись на перемир'я або засудження сили". Діллон пригадав „жорстоке й безоглядне винищування останніх залишків свободи в Тибеті" та останню кампанію комуністичного Китаю проти Індії. Нав'язуючи до перебування Хрущова в ЗДА та до його трьох промов у Пейпінґу про потребу вирішування всіх міжнародних спорів мирним шляхом, Діллон звернув увагу на підозрілу поведінку китайських комуністів, які ті промови Хрущова подали з запізненням та в скороченому й перобленому вигляді, нібито тому, що китайський нарід їх не зрозумів би. Діллон гостро виступив проти комуно-китайського вислову про „революційні війни" та „визвольні війни", підкресливши, що „війна є війною" з усіма її наслідками. Діллон перестеріг, що ЗДА вірно дотримають своїх зобов'язань щодо оборони Формози (Тайвані), і що тому кожне заатакування її доведе до тотальної війни. Водночас Діллон навів цитат з пейпінґського комунікату з нагоди святкувань 10-річчя комуністичної влади в Китаї, де говориться про „великий табір миру, демократії і соціялізму, очолюваний Совєтським Союзом". Якщо китайські комуністи признали лідерство Совєтів, то тим самим Совєти стали співвідповідальні за дії комуністичного Китаю. Діллон недвозначно відкликався до Хрущова, щоб він уразумив своїх китайських союзників, якщо не хоче, щоб відповідальність за їх дії впала насправді на Совєтський Союз.

Хрущов далі торочить про „безжалісну експлуатацію робітників" на Заході

Москва. — Московське радіо передало в минулу середу 7 жовтня ц. р. вийнятки з промови Хрущова у Владивостоці, куди він поїхав просто з Пейпінґу. Хрущов повторив свої миролюбні фрази та знову висловився з признанням про президента Айзенгавера, як людину, яка не хоче війни. Водночас Хрущов запевнив, що „тільки неінтеліґентні люди" могли сподіватися, що він, побачивши Америку, міг би змінити свої погляди щодо капіталізму. Хрущов твердить надалі, що капіталізм „безжалісно експлуатує мільйони робітників", визволення яких — за Хрущовою рецептою — є тільки в комуністичному таборі. Хрущов запевнив, що з своїми комуно-китайськими союзниками він перевів у Пейпінґу „сердечні і приятельські" розмови. Щодо найближчої конференції голів урядів, то Хрущов висловив переконання, що вона відбудеться „цієї осені або зими", що вказує на те, що Москва натискатиме на якнайшвидше переведення такої конференції „на вершинах".

У СВІТІ

● **Тайфун „Вера"**, який минулого тижня спричинив в Японії найбільшу за останніх 2,000 років стихійну катастрофу, наробив шкоди на 2,800,000 долярів, натерені найбільшої японської святині, що водночас є японською національною реліквією. Це — святиня Сонця, з якого, за японською мітологією, походять всі японці. Ця святиня знаходиться в парку величиною 380 акрів.

● **В Парижі** також роїться від організацій, подібних до американських „ґенґів". Проте, французькі банди підлітків дещо інші, „лагідніші", і дівчатам до них вступ заборонений. Ці банди проявляють себе здебільша хуліґанськими актами, видиранням у жінок торбинок, авантюрами з прохожими, крадіжками тощо. Зате рідко трапляються випадки вбивства, підпалу та насилування жінок. Стверджено це на Міжнародому Конґресі в справах поборювання злочинности, що відбувся в останніх днях у Парижі з участю кримінологів, юристів і психіятрів.

● **У данському містечку Сківе** знялася буря серед членів місцевої протестантської парахії, коли єпархіяльний єпископ заборонив одній жінці виголошувати в церкві проповіді. Відбулись бурхливі жіночі демонстрації.

● **Управа містечка Вудфорд**, є Англії, поблизу Лондону, де Винстона Черчіла постійно обирають парляментарним послом, подала в часописях оголошення про те, що вона потребує короткотермінової і низькопрцентованої позики на фінансуваня будови овиx каналів. Найвигіднішу оферту зголосив Московський Народний Банк, зажадавши за 50,000 ф. (140,000 дол.) 3 і 3/4%. Управа містечка одноголосно прийняла цю оферту й платитиме москалям 333,80 дол. відсотків місячно.

СВОБОДА SVOBODA
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

250-РІЧЧЯ ПЕРЕДРІШЕННЯ МАЗЕПИ

Упродовж цього, 1959-го року українці у вільному світі відзначають 250-річчя історичного рішення великого гетьмана України Івана Мазепи: „не ради користи особистої, не ради почестей, не ради багатства, а ради вас усіх, що під моїм урядом і реґіментом сете, для жінок і дітей ваших, для загального добра матері нашої рідної, України безталанної, та народу нашого лицарського, споконвіку вольного, а тепер у важке ярмо московське закутого . . . при Божій помочі так робити, аби ввесь наш край рідний з військом преславним запорозьким ні під царем, ні під королем, ні під ханом, ні під жадним ворогом нашим не загинули, лиш осталися вольними й незалежними однині і до віку віков".

Для здійснення цього свого рішення-присяги Великий Гетьман уклав союз із могутнім тоді шведським королем Карлом XII і разом з ним виступив збройно до бою проти Московії, „аби вічна була слава, же през шаблі маєм права".

Трагічний вислід битви під Полтавою 250 років тому перекреслив результат цього передрішення Мазепи, але ніколи не перекреслить його самого, бо воно записане в серцях і душах українського народу і проявлялося й проявляється в усіх його бажаннях та починах.

У зв'язку з цим пригадується недавній дрібний, але цікавий епізод. Саме тоді, як Хрущов приїхав на відвідини до Ню Йорку, в „Свободі" появились великі оголошення про Мазепинський здвиг української молоді на острові Рендолса в Ню Йорку. В тих днях нюйоркська поліція дуже інтересувалась усіми зібраннями з увагу на персональну безпеку відвідувача, отже й потелефонувала до „Свободи" за інформаціями про проголошуваний здвиг. Щоб справу коротко вияснити, питаємо насамперед того, що інформується, чи він чув про битву під Полтавою. „Ні, — каже він, — не чув, але сподіваюся, що ви її виграли". І тоді прийшло вияснення: якщо б ми ту битву були виграли, то цілком певно нюйоркська поліція не мала б клопотів з охороною совєтського диктатора, бо не було б Совєтського Союзу, не було б диктатури і не було б над світом смертельної загрози агресивного московського імперіялізму, що в різних формах і барвах 250 років висить над ним саме від часу тієї битви під Полтавою. І тому вислід тієї битви є трагічний не тільки для України, але й для світу, і тому цю трагедію можна буде відвернути тільки здійсненням того передрішення Мазепи, що його не пощастило здійснити в битві під Полтавою в 1709-му році.

Саме це 250-річчя передрішення Мазепи, що привело до битви під Полтавою, а не цієї трагічної битви, відзначає вільна українська спільнота в цьому році, вшановуючи Великого Гетьмана, виклятого ворогом, але благословленого всіми поколіннями його народу. Такими міркуваннями керувався Український Конгресовий Комітет Америки, проголосивши цей рік Ювілейним Роком Мазепи та покликавши окремий Ювілейний Комітет Мазепи для його відповідного відзначення. Український Народний Союз і його орган „Свобода", що базуються на передрішенні Мазепи, включились у відзначування Роковин Мазепи від самого початку. Цим роковинам, ще поки вони були проголошені, „Свобода" присвятила в цілості свій цьогорічний календар, випустивши його 20-тисячним тиражем, що розійшовся до останнього примірника. Цей календар був, мабуть, найбільш масовим поширенням того, що включено в суть відзначування Мазепинських роковин. Відзначення роковин Мазепинського передрішення включив також Український Народний Союз у свою велику культурну імпрезу, що відбулася в Карнеґі Голл в Ню Йорку в червні ц. р.

Цим же роковинам присвячуємо і це збільшене число щоденника. Воно появляється з відхиленням лише кількох днів у 250-річчя смерти Великого Гетьмана, що наступила — за новим стилем — вночі з 3-го на 4-го жовтня 1709 р., але зв'язане воно радше — з цілим ювілейним роком та з тими ювілейними імпрезами, що саме тепер відбуваються в наших громадах включно з Ню Йорком в найближчу неділю.

Так сталося, що саме у цей Ювілейний Рік Мазепи, в роковини катастрофальної для всього світу поразки Мазепинського передрішення під Полтавою, в міжнародній політиці зайшли деякі події і проявились тенденції, які могли б навівати душу песимізмом. Маємо на думці насамперед запрошення і відвідини червоного наслідника Івана Лютого, Нікіти Кривавого, в Америці та зв'язану з цим співіснувальну метушню. Проте, іншою і куди надійнішою мовою говорить загальне наставлення вільного світу, що все виразніше бачить те зло, проти якого виступив збройно гетьман Мазепа 250 років тому і проти якого безперервно і найбільш жертвенно борються український та інші поневолені Москвою народи. Вже навіть Хрущов не міг не признатись, що він і в Америці бачив того мазепинського, для нього і для його розбишацьких плянів „злого духа", що єдиний може врятувати світ і його цивілізацію від московської заглади. Ми виконаємо історичну місію, якщо цього духа мазепинського передрішення будемо скріплювати й поширювати. Для цієї мети призначений Ювілейний Рік Мазепи.

Любомир О. Ортинський

НЕ ГОЛОС КИЄВА, А ВІДГОМІН З МОСКВИ

Об'єднані Нації. — Делеґація Української ССР на сесію 14-ої Генеральної Асамблеї численніша, як у попередніх роках. За неофіційними інформаціями, бо офіційного довідника ще нема, в її склад входять: Лука Паламарчук, міністер закордонних справ, Лідія Кухаренко, депутат Верховного Совєту УССР і член комісії для закордонних справ УССР, Михайло Тищенко, заступник міністра фінансів, Ів. Шумада, заст. міністра охорони здоров'я, Петро Недбайло, професор Київського університету, Михайло Стельмах — письменник. Крім згаданих, у делеґації є члени міністерства закордонних справ: Микола Головко, Юрій Хильчевський, Юрій Мацейко, Констянтин Забігайло, Юрій Заруба, Михайло Білоусов, Іван Грищенко, Юрій Кочубей, а в характері кореспондента „Радянської України" Валентина Єременко. До делеґації належить також постійний представник УССР при ОН в Ню Йорку Петро Удовиченко.

Збільшилося число делеґатів ,але не змінилась їх залежність від Москви і від політики московської делеґації. Не зважаючи на голосні титули міністрів, радників і секретарів, вони не є речниками волі українського народу і навіть не намагаються будь-чим підкреслювати оригінальність своїх поглядів. Вони підспівують на форумі ОН в хорі совєтської політики й пропаґанди і разом з іншими совєтськими сателітами тягнуть заінтоновані Москвою мелодії.

Дотепер було вже два виступи Паламарчука під час генеральних дебатів, у яких іншими фразами повторив він заяви совєтського делеґата Соболева. Це був відгомін, прикрашений деклінацією „Україна — український" і тематично збагачений випадом проти Конґресу ЗДА за резолюцію в справі поневолених народів і за включення до списка поневолених України.

Перший виступ Паламарчука відбувся 22 вересня, перед голосуванням пропозицій про відкладення справи прийняття червоного Китаю до ОН. Очевидно, Паламарчук виступав за прийняття червоного Китаю, обвинувачував у недопущенні його до ОН З'єдинені Держави і страшив, що незабаром почнуться розшуки спричинників політики „невизнавання" Китаю. „Навряд чи доводиться сумніватися, — сказав він, — що в їх числі згадають тих, хто сьогодні проводить і розпалює цю недалекозору і егоїстичну політику... Делеґація УССР звертається з закликом виявити реалістичний підхід до обговорюваного питання, відкинути всі міркування коньюнктурного характеру і керуватися при голосуванні поправки Непалу виключно інтересами зміцнення авторитету ОН, її дієздатности".

30-го вересня ц. р. Паламарчук забрав вдруге голос. Зробивши поетичний вступ до сучасної міжнародної ситуації („в бурхливому, вітрами збитому океані міжнародного життя, над яким нависли хмари холодної війни, вже промощує собі шлях тепліший подув"), він спершу віддав чолобитню Хрущову за його намагання „рятувати світовий мир" і за його відвідини в ЗДА, згадав тихим словом президента Айзенгавера, але зараз же поспішив ствердити, що „саме в ЗДА є сили, які проповідують холодну війну і які намагаються переконати американців (хоча я підозріваю, вони самі себе не переконають в тому), що холодна війна є не злом, але добром". Виходить, що одним із тих „злих духів" є сенатор Бирд і деякі його товариші в американському Сенаті.

Дослівно Паламарчук сказав: „Ми не можемо мовчати, спостерігаючи в ЗДА дії, спрямовані на ширення ненависти між народами, як один із засобів холодної війни. Я маю на думці таку відкриту, неприхильну акцію частини впливових кіл, як прийняття Конґресом ЗДА резолюції, що закликає до визволення — звертаю увагу! — так званих поневолених народів включно з Україною. Автори цієї резолюції одним помахом пера створили на карті СССР нові географічні поняття і включили їх до списка країн, які мали б бути об'єктом визволення. Звичайно, спонзори конґресової резолюції не можуть мати претенсій на оригінальність. Кожний, хоч трохи ознайомлений з історією, усвідомить собі, що подібні імаґінації виходили свого часу з уряду Альфреда Розенберга . . ."

Далі. Паламарчук.. заявив дослівно таке: „На нашу думку, це нездорова і невластива парляментові такої країни, як ЗДА, річ повторювати запрошення політичним шарлатанам, які нещодавно допомагали нацистам руйнувати й винищувати мирне населення України, Білоруси, Литви, Латвії і Естонії. Мушу пригадати достойним, але забудькуватим сенаторам і їхнім дорадникам, які рекрутуються з рядів зрадників своїх країн, що український народ двічі пережив радість визволення. Вперше це сталося в дні великої жовтневої революції, а другий раз, коли орди фашистів були викинені з нашого краю. Український народ — вільний, а його воля ґарантована конституцією Української ССР і конституцією СССР".

У своїх дальших висновках Паламарчук торкнувся німецького питання: „Один з вішателів українського народу є тепер міністром у Бонні. Це — Теодор Оберлендер. Він навчає сьогодні молодих німців: „Там, в Росії, очікує нас земля, там ми можемо запустити наше коріння. Ми мусимо виховати мужів, які матимуть колонізаторські здібності". Я хотів би сказати кілька слів відносно німецького питання. Український народ, землю якого часто в історії включали в свої пляни мілітаристи різних національностей, не лише німецькі мілітаристи, як так званий „життьовий простір", зокрема та спеціяльно зацікавлений розв'язкою німецького питання. Наш народ двічі протягом одного покоління був предметом інвазії німецьких збройних сил . . . Сьогодні Західня Німеччина стала знову домінуючою силою Західньої Европи . . . і знову робляться намагання уможливити зреалізування західньо-німецьких кримінальних реваншистських плянів . . . Тому український народ і український уряд підтримують пропозицію (йде про совєтську пропозицію розв'язки німецького питання — Л. О.), спрямовану на ліквідацію решток війни в Німеччині".

Ми відступили заявам Паламарчука доволі багато місця, бо вважаємо, що вони говорять самі за себе. У його висновках помітне велике хвилювання з приводу конґресової резолюції, атака на яку є головним змістом його промови. Паламарчук береться повчати американський Конґрес, що він має робити і яких дорадників має собі вибирати. Він деклямує про „квітучу і суверенну", про те, що УССР вже випередила Англію (ох, кого то вже УССР, за словами совєтської пропаґанди, не випередила!), а тут тобі конґресова резолюція. Значить не вірять пропаґанді Паламарчука та його товаришів і посередньо закидають йому брехню. Це, очевидно, хвилює міністра, і тому лайка на американських сенаторів та їхніх дорадників. Щождо німецького питання — правда, німці окупували й нищили Україну. Але сталося це при помочі режиму, якому служить Паламарчук і який свого часу дуже тісно співпрацював з Гітлером. Двоюрідні брати — німецький фашизм і большевизм нищили й руйнували Україну, й український народ з обома людоненависницькими, імперіялістичними режимами провадив боротьбу на два фронти. Паламарчук атакує тільки гітлеризм, а московський большевизм промовчує. Проте, він правильно каже, що „не лише німецькі мілітаристи мали в пляні Україну, як життьовий простір". Правильно! Треба тільки уточнити, хто є ті „не лише німці". А це наказодавці Паламарчука, це є Москва, яка не лише мала в пляні, але й включила Україну до свого життьового простору і експлуатує її по сьогоднішній день.

ПОКИЩО ВІЙНА В АЛЬЖИРІ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

Париж. — Після двох тижнів нарад у Тунісії, альжирське підпілля дало свою відповідь на заяву де Голя з 16 вересня. Якщо так довго нараджувалися члени тимчасового уряду Альжиру, то це не тому, що вони не знали, що робити й що сказати: вони хотіли дати відповідь, яка б викликала якнайменше дискусій в альжирській спільноті.

Положення політичного й військового проводу підпілля було дуже складне. Як би там не було, а де Голь ужив слова „самовизначення". Правда, він сказав, що у випадку, коли б альжирське населення висловилось у плебісциті за відділення від Франції, тоді треба було б ділити територію так, щоб европейське населення і та частина мусульманського, яка б цього собі бажала, могли жити поза рамами альжирської держави. До того він додав, що всяке рішення мусить бути затверджене ще плебісцитом французького народу, але все ж визнав право альжирців на самовизначення і на вибір форми дальшого існування.

Хоч він при тому мав на увазі лише мешканців Альжиру, а не альжирський народ коли виразно підкреслив, що, на його думку, альжирського народу нема, бо ніколи не було альжирської держави, коли при тому заявив, що ніколи не визнає проводу підпілля партнером для переговорів, то все ж провідники підпілля не могли легкою рукою відкинути цієї заяви. Не могли не лише тому, що західні держави в багатьох випадках прийняли її як задовільну чи таку, що може бути базою для розв'язання альжирського питання.

Тунісія, головна база й опора підпілля, була рішуче за те, щоб підпілля не замикало дверей до переговорів. Президент Тунісії, Бурґуіба, вважає, що самою збройною боротьбою не перемогти Франції. Зрілий провід не може відкинути в принципі політичного змагання до самостійности. А що мова про самовизначення, то це факт позитивний, бож дійсно — альжирської держави ніколи не було.

Коли б провід підпілля відкинув заяву де Голя, то втратив би підтримку Тунісії й Марокко та симпатії Заходу. Рахувалось підпілля і з тим, що заява де Голя може декому з альжирців виглядати як база для розв'язання проблеми, як база для припинення війни. А тому підпільники засягали думки своїх кадрів, засягали думки й тих своїх товаришів, що перебувають у французьких в'язницях чи інтерновані у Франції (Бен Белля). Все це вимагало часу. Та врешті ось перед нами відповідь тимчасового альжирського уряду.

Коли пишемо ці рядки, відповідь уже відома всім читачам „Свободи", і тому реферувати її не будемо.

Не є вона несподіванкою ні для кого. Ген. де Голь не такий наївний, щоб думав, що підпілля скапітулює, бож як воно може капітулювати, коли доцьогочасних осягів, включно з признанням права на самовизначення, не було б, коли б не було збройної боротьби альжирського підпілля. Ліві противники де Голя вважали, що підпілля не скапітулює, бо він їм признає замало, а праві противники де Голя або вважали, що підпілля взагалі все відкине, або боялися, що воно піде на розмови, і тоді їхня справа програна. Передбачування „Свободи" по суті було правильне.

Що ж тепер? Де Голь заповів, що пацифікація продовжуватиметься, бо приверненя спокою є передумовою для проведення плебісциту. Коли він не хоче говорити з командуванням збройного підпілля, то ясно, що воно не припинить боротьби. Війна тим часом буде продовжуватися.

Але все буде виглядати інакше, коли мова про перспективу. Адже де Голь визнав право на самовизначення, а підпільники прийняли цю формулу, як базу для порозуміння, для широкої розв'язки кривавої проблеми. І одна і друга сторона виявили більше зрозуміння, як виявляли досі. Обидві сторони зробили крок до зближення зовсім протилежних позицій. Правда, крок ще не вистачальний, щоб започаткувати діялог, але все ж крок у виразно визначеному напрямку.

Хто б тепер і що б не робив, все буде мати на увазі, що крок цей зроблено і з ним треба рахуватися. В політиці нема незрушних позицій. Політика — не ідологія. В політиці багато залежить від певних психологічних передумо-

(Закінчення на стор. 5-ій)

Михайло Костів

СВІТОВИЙ РІК УТІКАЧА

Проблема втікача характеристична для сучасности, бо свідчить про її дві супротивні прикмети: з одного боку надзвичайний поступ і осяги в науці й техніці, а з другого — небувала нужда мільйонів людей різних рас і національностей, примушених покинути рідні землі. Поряд з святочними деклараціями про свободу людини й народів, про мир і про змаг до поступу й справедливої розв'язки соціяльних та національних проблем, ще в більшій мірі діють несправедливість і жорстокість супроти цілих народів.

Думаю, що вина за цей нестерпний стан лежить не на якійсь одній державі, а на всіх державах, які мали й мають будь-який вплив на перебіг світових подій. Але не місце тепер ділити вину поміж безпосередніми й посередніми спричинниками лиха; розв'язка проблеми мільйонів утікачів від того не стане меншою і легшою. Тут треба надзвичайних зусиль збоку всіх народів і держав, надзвичайних матеріяльних засобів. Чи вдасться це осягнути? Є дані на те, що таки вдасться, якщо не вповні, то хоч частково в її найважливішій частині: забезпечити всім дах над головою і варстат праці. За даними преси у цю акцію включилися понад 30 волонтарних організацій у цілому світі, в тому числі й Світовий Союз національних ІМКА/ІВКА. Між іншим цей останній приділив на цю ціль спеціяльний бюджет в сумі 500,000 долярів, а крім цього американська ІМКА/ІВКА вже в короткому часі своєї акції в користь утікачів зібрала понад три мільйони долярів. Та не тільки волонтарні організації, що діють на базі добровільних пожертв, але майже всі уряди европейських і заокеанських держав включилися в цю велику акцію. Надзвичайно потішаючим є те, що, поза урядовими колами, також широкі верстви суспільства активно беруть участь, жертвуючи на цю ціль поважні грошові засоби. Так, наприклад, робітництво Норвеґії постановило впродовж року жертвувати свій одногодинний заробіток на допомогу втікачам. Довідуємось, що робітництво Данії і Швеції рішило наслідувати цей шляхетний приклад, і напевно робітники інших країн вчинять те саме.

Вже з заяв поодиноких урядів можна бачити, що започаткована акція зовсім відмінна від попередніх в часи УНРРА й ІРО, коли на першому місці була справа еміґрації і харчової допомоги. Теперішня акція передбачає поселення тих людей, які не могли з якихсь причин еміґрувати, і їх повну інтеґрацію, при чому не шляхом заряджень ,а згідно з людським міркуванням і в повній згоді з бажанням кожного втікача. Ось, наприклад, у Німеччині рішено в першу чергу перевести ліквідацію таборів і дати їх мешканцям вигідні приміщення, забезпечити їх працею, а молоді дати можливість набути якийсь фах; навіть нездатним до праці рішено створити умовини життя, відповідні до їх особистих аспектів. Що це не принагідні заяви свідчить усе дотепер зроблене німецьким урядом у відношенні до чужинецьких втікачів, які в числі понад двіста тисяч проживають на терені Західньої Німеччини.
чини,

Та сповнення всіх цих добрих намірів німецького уряду, навіть коли б грошові засоби були достатніми, натрапляло б на великі труднощі, почасти й збоку самих утікачів, які ще й досі проживають по таборах у примітивних дерев'яних бараках. Як не дивно, але багато з них бажають таки залишитися в тих бараках! Причини на це різні: одні зв'язані з місцем праці, інші мають страх перед високим чиншем нових помешкань та витратами на них, (меблі тощо), ще інші так звикли до таборової „свободи", що просто бояться думати про оселю, де все має свій порядок, свої вимоги, та й до кантини далеко. Є багато людей старших віком або хворих, нездібних до постійної праці, яких не поселиш у дорогих мешканнях без забезпечення збоку якихсь допомогових установ у несенні тягарів, зв'язаних з їх коштами. Є й такі, що пішли по лихих дорогах, і важко їх укласти в упорядковані обставини життя. До того всього приходять ще й іншого характеру труднощі, як національні й віроісповідні, бо кожна окрема група бажає затримати свою окремішність, а з нею і можливість плекання своєї національної приналежности. Це — речі цілком нормальні, але й важкі для чужих чинників, які не завжди мають належне зрозуміння для таких проблем.

До згаданих причин долучається ще одна, дуже важлива, а саме — непевність постійної праці. Велика більшість наших таборян — це люди у віці 45-55 років, до того без будь-якого фаху; діти їх також пересічно 10-14-річні. Всі вони працюють як допоміжні робітники, заробляючи по 400-500 ДМ. Цього при існуючих цінах, на харчові продукти вистачає. При переході ж на нові мешкання, такий заробіток буде замалий, щоб покрити біжучі витрати та ще й сплачувати борги за хатнє урядження. Ця обставина висуває на перший плян дальші важливі проблеми: матеріяльну допомогу на закуп хатнього уладження і набуття в короткому часі якогось фаху, найкраще технічного характеру, що дасть можливість більше заробляти. Доцільним було б, щоб і жіноцтво набуло знання хоч би таких фахів, як трикотажний, кравецький і т. п., бо це дало б додатковий прибуток. Треба згадати, що в Німеччині багато різних підприємств дають можливість жінкам виконувати певні роботи вдома.

Але заходить питання: хто ж повинен подбати про це все, німецький уряд чи будь-які німецькі суспільні організації? Німецький уряд та суспільні організації мають досить клопотів із своїми власними втікачами, число яких зросло до кількох мільйонів. На мою думку, ввесь тягар у проведенні подібних заходів лягає виключно на плечі ЗУАДК. Це — одинока організація, яка пов'язана з усією українською еміґрацією і діє в системі міжнародних організацій, що ведуть акцію допомоги втікачам. А це значить, що має вона і вплив на планування допомогової акції і на розподіл фондів. Самий те-

(Закінчення на стор. 6-ій)

Іван Смолій

У ЗЕЛЕНОМУ ПІДГІР'Ї

(Повість)

(6)

— Ооо! — потягнув Аксаков. — Я бачу, Зіна готова стати героїнею оригінального роману. Я думав, Зіночко, що ти тільки в книжках шукаєш так завзято чогось незвичайного. А то, виходить, ти і в житті не від того, щоб пережити щось небуденне.

— Серьожо!

Аксаков глянув пильніше на дівчину, і йому раптом здалося, наче бачить її новими очима. Отака собі була дівчина, мила, молода, вродлива. Таке все здавалося просте. А от не таке воно просте. Хто вона? Спляча царівна, що її не розбудив ще ніхто поцілунком? Зламана душа? Тиха і таємно засмучена? А може вже хтось у її серці? Навіть не подумав про це. Таке враження, ніби вірність комусь спутує кожне її слово. Та невже ж правда в тому, що розказує Поліна? Невже ж це піп? Не хочеться вірити.

— Нічого, нічого, — сказав Аксаков, не зворушений докірливим поглядом дівчини і ніби вражений своїм відкриттям. — А що піп, закидає теж оком через пліт?

— Само собою! — потвердила лукаво Поліна.

— От-от! А я й не знав. Виходить, така тиха розмова сердець. А вечорами не трапляється чого?

— Пока не запримітила, — потвердила Поліна.

— Нічого! Давай, Зіночко, сміливо до мети. Не соромся. Ось проблема в нас: морока з тим батюшкою. А ти йому закрути голову, хай скине рясу, поженимо вас у ЗАГС'і, весілля буде, ой, весілля!

— Ти здорово глузуєш, — промовила Зіна.

— Глузую? Да, може й посміємось, а покищо треба діяти. Забарився я у вас. Ключ у тебе, Розо? Замкни кімнату, нічого не торкати, хай так лежить. І нікому ні слова. Залиште діло мені.

4

Аж до краю лісової смуги проводив Василь Усташ з своїм побратимом валку, що посувалася повільно переплетеною бродами дорогою з Міжгір'я. Притаювалися між ялівцями, в гущавині лісу, перебігали потоки й дебрі, спиналися на верхи, на щовби і йшли обидва з Павлом Грицаком все далі й далі від Міжгір'я, щоб не втратити з очей своїх рідних. Ішли в якійсь незрозумілій вірі, що зараз щось станеться, зараз щось придумають, щоб врятувати своїх. На все є рада, все можливе. Для них все, що задумали досі, було можливе.

Буйне почуття волі, зухвала відвага ще солодким трунком пекла уста. Скільки то пригод вони вже перейшли щасливо! Обидва вони побратими. Вичитане в дитинстві в історичних повістях слово за ті роки стало рідним і зрозумілим. Вони як брати. То дарма, що не одної вони крови, — їм це байдуже. Разом пасли в дитинстві худобу на маґурянських верхах. Разом училися з самоосвітніх підручників. Разом гуляли по весіллях і забавах. І в одному звені підпільної організації звів їх мускулястий студент, що зайшов в гори, щоб стати їх провідником. В одну криївку зносили відібрану в недобитків польської армії зброю. Разом приглядалися з верха, коли вперше в'їздила в Міжгір'я червона кавалерія.

А потім почалися переходи через новостворений кордон. Успіхи спокушали до щораз нових пригод, нових подвигів. Як правдиві володарі ,гуляли вони по своїх горах. Ніхто не впіймає їх.

І ось упіймав. Ось ідуть вони щораз далі від Міжгір'я наче хто опутав їх невидимими путами і веде, тягне за собою. Нема в серці ні радости, ні почуття волі. Там лише глибинна тривога й біль. Та невже це можливе? Забрали їх найдорожчих, родичів, братів, сестер, і ось везуть. Над ранком застукали усіх сонними. І чому не було їх тоді вдома? Нехай ішли б разом в тюрму, на вигнання. А так, як тепер робити? Віддати себе самохіть у руки? Навіщо? Чи напасти, розгромити валку, визволити рідню? І що далі? І чи це не безумство? Хто останеться в живих у тій суматосі й стрілянині?

Усташ притаївся за кущами ялівцю, біля нього приліг Павло, змагаючи якомога краще замаскувати себе.

За кількасот метрів перед ними, попід обривом високої скелі посувалася валка з їх ріднею . . . Ось на передньому возі баба з Михайликом. І мати. Склала баба руки на грудях і хреститься невпинно. А біля воза йде батько. Гологолів. Де ж його шапка? Навіть шапки не взяв. Іде, наче смерть звіщати ,ступає біля карих, понуривши голову. Тепер вони так близько. Якби крикнути, то почули б. Якби забігти спереду? Якби!

Павло відірвав очі від валки, глянув на побратима і знову задивився на валку. У Павла на возі мати. А коло неї сестра високо на клунках. Поруч іде брат Іван. Такий же, як і він, високий та згорблений. Не жили ніколи між собою добре, як брати. Ніби він, Павло, того мастку хотів, того поля по верхах. Називав його брат неробом, злодієм! До бійки не раз приходило. Йде тепер Іван і щокрок на ріні, на камені спотикається, так жаль, так жаль! Недобрий Іван для матері. Ой, хто ж її тепер захистить, хто порятує? А сестра сама. Так він сестру свою любив! Куди ж вона тепер іде?

Раптом Павло сягнув по зброю. Він аж підвівся, забувши про всяку обережність; його висока, дебела постать стала видна понад кущами.

Усташ ухопив побратима за руку.

— Павле! Павле! Що ти робиш?

— Пусти! — здушуючи голос, простогнав Грицак. — Диви, диви, що він робить!

Виграючи свавільно, кружляв один їздець навколо валки. Інші конвоїри їхали позаду. А той гуляв і щоразу під'їздив до Грицакової підводи. Кінь ішов рівно з возом, а конвоїр нахилявся аж на віз до його сестри. Як бранку везуть! На посміх!

— Я уб'ю його!

— Павле!!

— А що? Що скажеш? Що зробиш? Заборониш? Ти? Боїшся? Нехай! Нехай гину!

— Павле! Тільки себе занапастиш!

Грицак поволі опустив зброю, приляг знову за кущем, втулив голову в землю, врився в неї головою, здригаючись усім тілом. Потім задивився знову на валку вже бездумно, ніби не розумів нічого. Він звик слухати побратима. Така між ними умова, такий між ними тихий договір. Усташ — розум, він — сила. Один без одного ніщо, а разом їм панувати. Ну, добре, він покориться розумові. Він готов віддати своє життя, він не боїться нічого. Нехай Василь видумує щось, нехай порятують його бідну сестру, не дадуть її на ганьбу.

— Не можна, Павле! Не можна! — шепотів Усташ. — Стрілами поб'ємо і наших. А як визволимо, то що зробимо з ними? Куди їх дінемо? Може твоя стара мати по тих верхах ходити?

— То їх на руках понесу.

— Недалеко занесеш.

Любомир Винар

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ УПАДКУ БАТУРИНА

Немає жадного сумніву, що гетьман Іван Мазепа вийняткового значення надавав обороні своєї столиці Батурина, під оглядом мілітарно-стратегічним, як також морально-психологічним. Батурин відіграв одну з рішальних роль у концепції визвольної боротьби України з Москвою в першій декаді ХУП ст.

Саме тому виринає основне питання — що являє собою гетьманська столиця в 1700-их роках, які були причини зруйнування гетьманської резиденції і які наслідки мала трагедія Батурина?

Виконуючи функцію столиці гетьманської держави, Батурин був містом численних архітектурних творів, а заразом укріпленою твердинею з головною козацькою „арматою" і значними запасами поживи. Такий опис знаходимо, наприклад, у реляціях пруського посла в Москві, Кайзерлінґа, і в українських сучасних істор. джерелах. Щоправда, є інші вістки про Батурин. І так, московський піп Іван Лукьянов залишив записку в 1700-го р., в якій читаємо, що „город не добре крепок"[1]. Василь Кочубей у своїм доносі на Мазепу з початком 1708-го року також вказував на те, що „Батурин двадцять років стоїть без направи, і тому вали довкола нього всюди пообсувалися, з тої причини й одного дня неприятельського наступу відсидітися неможливо".[2] Проте, перша вістка походить з 1700-го року, а донос Кочубея міг містити в собі тенденційні замітки — отже, цими історичними джерелами слід користуватися обережно. Свого часу проф. Б. Крупницький писав про потребу розшукати нові джерела, які вказували б на фортифікаційну боєздатність столиці. При цьому наш історик схилявся до думки, що в Батурині Мазепа накопичив поживу і артилерію „в стінах зовсім неперворядної фортеці". Цей закид у сторону мілітарного мислення І. Мазепи не знаходить жодного підтвердження в сучасних джерелах — за вийнятком наведених вище. Нам здається, що Мазепа ніколи не важився б ризикувати своїм найкращим сердюцьким військом і козацькою артилерією, якби мав найменші сумніви щодо фортифікаційної неполугости Батурина. Гетьман не залишив на поталу москалям людей з боєприпасами, державний архів і взагалі своє улюблене місто — він вірив, що Батурин доволі укріплений і витримає коротку облогу.

Почувши про вмаршування шведського війська на українську територію, Мазепа рішив остаточно перейти на бік Карла XII. До останніх днів він удавав приятеля Петра І, а на царські накази вирушати на злуку з військами генерала Інфлянта на Стародубщині вимовлявся смертельною хворобою. Вранці 24-го жовтня (ст. ст.) 1708-го року І. Мазепа виїхав з Батурина, залишаючи для оборони міста коло 10.000 сердюцьких козаків під командою полк. Чечеля і гарматного осаула Кенігсека. Слід згадати, що дотепер не вдалося устійнити докладного числа оборонців Батурина, як теж тих полків, які пішли з Мазепою назустріч шведським військам. Назагал відомо, що в Батурині та його околиці кватирувало декілька сердюцьких полків, як також полки Лубенський, Прилуцький і Миргородський. Деякі історики оцінюють війська Мазепи від 2-ох до 10-ох тисяч — з тим, що чимало козаків по дорозі до шведського табору подалися на царську сторону (Ол. Гордон, Йоган Вендель Борділі, Вольтер і ін).

У кожному разі Мазепа, покидаючи столицю, мабуть, не передчував, що за кільканадцять днів на місці гарних будівель залишаться чорні згарища, змішані з кров'ю оборонців міста.

Прибувши до шведського табору, Мазепа вияснив Карлові XII загрозливе положення Батурина і просив якнайшвидше поспішати з відсіччю. Десятого листопада шведсько-українські війська рушили на Батурин. В міжчасі Петро І довідався про перехід Мазепи на шведську сторону й наказав Меншикову за всяку ціну здобути й зруйнувати твердиню, а артилерію вивезти до Глухова і Євська. Як вірно зазначає проф. О. Оглобин, цей наказ, а вслід за цим „повна руйнація Батурина не була актом воєнної конечности — лише актом політичного терору й помсти".[3]

Цар хотів за одним ударом осягнути дві цілі — відстрашити катуванням батуринців населення України від сприяння Мазепі, а згодом знищити арсенал козацької артилерії і великі запаси поживи, що були згромаджені в мурах міста. Для цього пляну він підібрав здібного майстра Меншикова, який не завагався застосувати найстрашніші тортури, питоменні московській нації, за що згодом одержав на власність батуринську волость.

Слід підкреслити, що Мазепа і Петро усвідомлювали велике значення Батурина в визвольній боротьбі України з Москвою. І саме тут приходимо до основної проблеми трагедії Батурина — до причин його упадку.

Як відомо, уже 11-го листопада (н. ст.) Меншиков стояв із своїми військами під мурами Батурина. На жадання відкрити брами міста і впустити царське військо — батуринці дали неґативну відповідь. Щоб виграти на часі, полк. Чечель почав переговори з москалями, які, одначе, ні до чого не привели, і царські війська рішили штурмом взяти твердиню. Наступи московських військ були відбиті, і Меншиков рішив уже зризиґнувати з облоги міста. Та саме тоді на крилах історичного фаталізму пройшла трагічна тринадцятка не лише для Батурина, але й для цілої визвольної української боротьби. Одначе, даймо слово анонімному авторові „Історії Русів", який, хоч не долюбляв І. Мазепу, проте доволі вірно відтворив загибіль і трагедію Батурина:" .. і задля того повів зараз військо свої на міські укріплення. Війська Мазепині, що стояли залогою в місті, звані сердюками ... боронили місто та його укріплення з незвичайною хоробрістю й одвагою. Приступи відбивано кілька разів од міських валів, рови міські наповнялися трупами забитих з обох сторін, але битва ще тривала повсюди довкола міста. Врешті, ніч і темрява розвели войовників, і росіяни відступили од міста і перейшли ріку Сейм для зворотного походу. Але присутній у місті з полком своїм полковник прилуцький Ніс, що був незгідний також, як і інші полки, з Мазепиними заходами ... а удержаний був у місті наглядом сердюків, вислав уночі з міста старшину свого, на прізвище Соломаха, і звелів йому, здогнавши Меншикова на поході, сказати, щоб він приступив до міста перед світанком і напав на вказане тим старшиною місце, де розташований був полк Прилуцький, і сам полковник сидітиме на гарматі, закутий залізами, немовби арештант, а військо його покладеться ницьма біля валу; і се буде знак, або лозунґ, щоб милувати тих зрадників під час загального вигублювання мешканців. Меншиков, звірившись на полковника та його старшину, приступив до міста і ввійшов у нього на світанку з усією тихістю, і, коли сердюки з нагоди вчорашньої їх вікторії повпивалися і були в глибокому сні, напав він з усім військом на сонних і на тих, що прочунювались, без оборони рубав їх і колов без ніякого милосердя ... Визбувшися таким чином сердюків, Меншиков ударив на міщан беззбройних, що були в своїх домах і зовсім у задумах Мазепиних участи не брали, вибив усіх їх доноги, не милуючи ні статі, ні віку, ні самих немовлят. По тому пішло грабування міста од військ а їхні начальники та кати, тим часом, карали перев'язаних сердюцьких старшин та цивільних урядників. Звичайна кара для них була живцем чвертувати, колесувати й на палю вбивати, а далі вигадано нові роди тортур, що саму уяву жахали. Та й чи дивна така жорстокість у такій людині, як Меншиков? Коли він був пирожником і розносив по Москві пироги, то аж занадто підлещувався до тих людей, що пироги його купували, а як став князем і полководцем, то вже гірше як по-варварськи катував людей, що позоставили йому превеликі багатства. Трагедію свою батуринську покінчив він огнем і розтопленою сіркою: усе місто і всі публічні його будівлі, себто церкви та урядові будинки з їх архівами, арсенали і магазини з запасами, з усіх кінців запалено і обернено на попелище. Тіла побитих християн та немовлят кинуто на вулицях і поза містом ... Меншиков, поспішаючи з одступом і бувши чужий людяности, полишив їх на поталу птицям небесним і звірям земним, а сам, утяжений незліченними коштовностями та скарбами міськими й національними і забравши з арсеналу 315 гармат, одійшов від міста і, переходячи околиці міські, палив і руйнував усе, що трапилося йому на дорозі, обертаючи селища народні на пустелю".[4]

В цілості оповідання „Історії Русів", на думку проф. О. Оглобина, відповідає правді. Незначній частині сердюцьких військ удалося розірвати перстень облоги, а смертельно ранений полк. Чечель і Кеніґсек попали в полон ворога й були замучені москалями в Лебедині. Отже, безпосередня причина упадку міста полягала в зраді полк. Носа з його Прилуцьким полком. Повторилася наша перманентна історична трагедія, традиційне віроломство супроти себе самих — той феномен, що переслідує нашу історичну дійсність від початків народження народу аж до наших часів. І цього сумного факту не зможе ані вибілити, ані промовчати наша історіографія, навіть з нагоди ювілейних святкувань визначних подій в житті нації. Явище зради, братовбивства і анархізму супроти власної влади — все це елементи, які утривалились в нашій історії. І це саме, на мою думку, слід підкреслити з нагоди святкувань трагедії Мазепинської України. Слід підкреслити й нарешті зрозуміти наші національні недомагання, що стали гробом української державности 17-го й початку 18-го століть. І саме тому завдання української історіографії, історіософії та історіо-соціології — з'ясувати правдиве обличчя духовости та чинів нашої нації без зайвих промовчувань і затемнень трагічних, а заразом жалюгідних фактів нашої історії. І батуринська трагедія 13-го листопада (н. ст.) 17-08-го року є клясичною ілю-

(Закінчення на стор. 4-ій)

[1] А. Лазаревскій, Описаніе старой Малороссіи, т. II, Київ, 1893, ст. 256.

[2] Д. Бантыш-Каменскій, Источники малороссійской исторіи, т. II, Москва, 1856, ст. 106.

[3] О. Оглоблин, „Трагедія Батурина", Вісник, ч. 4—5 (58-59), 1953, ст. 20.

[4] О. Оглоблин — В. Давиденко, Історія Русів, Ню Йорк: в-во „Вісник" — ООЧСУ, 1956, стор. 277—279.



Погруддя Гетьмана Івана Мазепи роботи артиста різьбара Сергія Литвиненка вирізьблене в 250-річчя І. Мазепи.

ВИСТАВКА „ІВАН МАЗЕПА І ЙОГО ДОБА"

В мазепинських святкуваннях, що широкою хвилею охопили всі місця поселення української еміґрації, безумовно передове місце займає історична виставка „Іван Мазепа і його доба", влаштована Ювілейним Комітетом Мазепи при УККА. Її відкрито 26-го вересня ц. р. в домівці Українського Клюбу в Ню Йорку.

Вартість виставки в тому, що на ній показано в найкомплетнішій досі формі матеріяли у фотознімках, що висвітлюють постать Великого Будівничого: його подобизни і подобизни його сучасників та оточення, будівлі, ставлені його старанням або його засобами, тогочасну зброю. Козацькі інсигнії, мазепиніяну в українській та чужих літературах (ця остання в габльотах) іт.п.

Фотознімки пороблені чітко, великих форматів, чепурно оформлені, виготовлені п. п. Ковалевим і інж. Пежанським.

І в тому ще вартість виставки, що вона могла б, вірніше повинна б бути перенесена на сторінки фотоальбому, що став би настільною книгою українського патріота - мазепинця.

Доповнюють виставку два незвичайно талановиті, гідні уваги баталістичні полотна мистця Р. Пачовського, мистця Андрусева олійний, і скульптурний портрет Мазепи роботи різьбаря С. Литвиненка (зазначений в каталогу, але чомусь не виставлений).

Релятивна обмеженість ілюстраційного відносного матеріялу найсвітлішої постаті нашої історії з'ясовується не тільки труднощами в їх розшукуванні в еміґраційних умовах. Вона, ця обмеженість, пророчисто показує, як послідовно і щиро попрацював і далі працює московський імперіялізм спеціяльно призначеними для тієї цілі органами, щоб докорінно виполоти мазепинського духа.

Бож відомо, що понад двісті років ведеться безперервна акція царського та червоного московського імперіялізму, щоб із території самої України і з чужоземних бібліотек, видавництв, друкарень, архівів, музеїв і навіть приватних збірок викупити, викрасти, вигребти всякий признак діяльности і змагань Мазепи, щоб його знищити, викреслити з історії.

Зайво казати, що з виставкою повинен познайомитися кожний українець, якому дорогі Мазепинські ідеї. Вона повинна бути показана молоді та дітворі з відповідними доповідями й поясненнями.

Що більше, її треба зробити пересувною, щоб побачити її у всіх більших скупченнях нашої еміґрації в ЗДА, Канаді, Латинській Америці, Европі, а то й Австралії. А до того ще варто б її поширити більшою кількістю ілюстрацій мазепинської доби: зразками побуту, зброї, козацького барокко, головно в орнаментиці, а також фотознімками титульних сторінок рапсодій Ліста „Мазепа" та нововикритої розвідки про Мазепу арґентинського відомого науковця з минулого століття Сармієнта.

Не тільки в порядку інформацій, треба б ще згадати особу творця і впорядчика виставки, д-ра В. Січинського, що знайшов деякі її безцінні експонати.

А вже згадуючи з глибоким признанням цей вислід півторарічної праці нашого видатного науковця, годі не доцінити належно його акробатичної зручности, з якою він спинався по стрімкій драбині для розвішення цілої сотні експонатів. А також і того факту, що на відкритті виставки і доповіді її впорядчика було приявних аж ... півтора десятка відвідувачів.

В. Ласовський

ЮВІЛЕЙ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

Слава Тобі, Боже що вже поїхав собі в трястя з нашої Америки Нікіта Хрущов, тож можна буде спокійно продовжувати Мазепенські ювілеї. Треба це діло трошки підогнати, щоб святкування не затягнулися на 60-ий рік, бо ж мусимо вже готуватись до ювілейного шевченківського року — 100-річчя з дня смерти Батька - Тараса.

От, чисту та спокійну голову має Український Народний Союз, який ще у червні ц. р. відзначив ювілей Великого Гетьмана вкупі з своїм власним 65-літтям. Проте перед нами ще декілька важливих мазепинських підприємств. І так, д-р Григор Лужницький встиг написати нову історичну п'єсу з часів гетьманування Мазепи, дарма, що цього літа віддавав доню заміж, ну, та й мусить займатися збиранням шпарґалів для своєї газети. Получена з Концертом святочна прем'єра п'єси „Гетьман Іван Мазепа" відбудеться в цю неділю 11-го жовтня, в Гантер Каледжі в Ню Йорку, за режисерією Богдана Паздрія і при співучасті цілої плеяди наших акторів, і ветеранів сцени, і театрального доросту.

Адміністратор вистави, сот. Ю. Кононів, що доказав неймовірного чуда, зібравши докупи такий великий ансамбль, запевнив нас, що підготова прем'єри поступає прекрасно, що вже все готове, тільки грошей немає... Думаю що гроші будуть, що публіка масово нагряне до Гантер Каледжу подивитись на Мазепу в креації достойного Б. Паздрія і на Мотрю — в особі вродливої Валі Калин.

І так само міркую собі, що під час прем'єри, чи після неї, слід би в якийсь спосіб відзначити невтомного голову ЮКОМА — проф. Володимира Січинського, який з приводу цих ювілеїв стільки находився і назасідався, що втратив 15 фунтів ваги... Дай Боже черговому Ювілятові — Т. Г. Шевченкові, такого ревного сподвижника і пропаґатора, якого знайшов гетьман Мазепа в особі проф. Січинського!

Як довідуємось, ориґінальний Вечір слова п. н. „Людина і Герой", присвячений І. Мазепі, приготовляє Український Театр Америки, під керівництвом Й. Гірняка і п-ні Олімпії Добровольської. При цій нагоді приємно відмітити, що сеньйор нашої сцени Й. Гірняк, не відстає від театрального діла, хоч і немає до того найкращих умовин, як всі ми добре знаємо... Не маючи змоги часто виступати на сцені— виступає на естраді, чи на рекордах. - платівках. Оце недавно звукозаписна студія УТА випустила справжній „майстерштік" — музичну комедійку пера ЕКО „Гриць Зазуля їде на еміґрацію", у виконанні О. Добровольської, Й. Гірняка та І. Юрчик.

І хоч народний філософ та мудрець, Гриць Зазуля, не згадує в цьому випадку про ювілей Мазепи, то його патетичний монолог ніби перекликається з завітніми словами поеми Гетьмана про те, — „що всі покою щире прагнуть, та не в один гуж усі тягнуть..."

Дай Боже, щоб ці ювілейні мазепинські святкування хоч деякою мірою причинилися до того, щоб політична еміґрація почала врешті тягнути „в один гуж", — але так, щоб цього „гужа" дорешти не порвала.

Ікер.

„Гетьман Іван Мазепа", В-во „Ластівка", Торонто 1959

Коли хочемо ознайомити дітей з тою чи іншою видатною історичною постаттю, то найвідповіднішим для того вихідним пунктом є моменти з її дитинства. Але про Мазепу, розповідати дітям не легко, бо історичні джерела не зберегли нам фактичних даних про його дитячі роки. Письменник міг би створити для юного читача хіба уявні правдоподібні картини з життя гетьмана, використовуючи загальні відомості про побут дітей козацької старшини І-ої половини XVII-го сторіччя.

Тим шляхом не хотів і не міг піти редактор ілюстрованого видання - альбому для дітей п. з. „Гетьман Іван Мазепа", проф. Василь Луців, бо поставив собі за завдання спертися на історичні джерела. Він обмежився до доступних нам найважливіших моментів з життя Мазепи: його студій у Києві та в Голляндії, перебування на королівському дворі у Варшаві, а далі служби в Петра Дорошенка та гетьманування, без Полтавського епізоду. До тієї біографічної канви додані епізоди боїв з морськими розбишаками - причинки до характеристики Мазепи, як відважного борця - лицаря. Ілюстрована біографія закінчується картиною смерти гетьмана, що передає наслідникам свій заповіт „Москві не піддаватись, а з ворогом за волю всім змагатись".

Книжка складається з 12-ох повносторінкових кількакольорових картин - перше того роду видання в нас, на еміґрації. Картини й віньєту виготовив артист - маляр Микола Бідняк. Унаглядиюючи події, ці картини дають також нашим дітям і молоді можливість проглянути і краще зрозуміти дану історичну добу з її одягами, архітектурою, озброєнням, методою воювання та звичаями. Кожну картину супроводить пояснення в формі короткого (може, навіть, закороткого) віршованого тексту Левка Ромена.

На нашу думку, ілюстрований життєпис Мазепи, хоч який він побіжний і фрагментарний, може добре послужити, як доповняльний підручник для докладного вивчення історичної постаті гетьмана. Напр., діти з інших джерел пізнають життєпис Мазепи, а потім під проводом учителів або домашніх виховників перелистовують обговорюване тут ілюстроване видання, устійнюють час і місце подій, розповідають про особи, що їх бачать на картинах, і тим способом утривалюють та поглиблюють знання предмету. Ілюстрація, ще й багатокольорова, розбуджує зацікавлення молодого читача і дається використати для зв'язку поміж дитиною і трохи важкуватою для неї історичною тематикою.

Треба привітати ініціятиву упорядника, видавця й виконавця альбому в одній особі та побажати йому ще кращих успіхів у дальших виданнях. „Гетьман Іван Мазепа" повинен у Мазепинському році найтися в руках кожної української дитини.

Р. Завадович

НОВИЙ ПЕРЕКЛАД БАЙРОНОВОЇ ПОЕМИ „МАЗЕПА"

У зв'язку з відзначуванням 250-річчя смерти Гетьмана Івана Мазепи, Олекса Веретенченко зладив новий переклад Байронової поеми „Мазепа", який щойно появився в Дітройті під заголовком: Джордж Гордон лорд Байрон „Мазепа". Поема. Переклад з англійської (мови) Олекси Веретенченка. Дітройт, 1959, ст. 48. Переклад появився накладом Літературно-Мистецького Клюбу в Дітройті, обкладинка роботи арт.-маляра Я. Гніздовського.

ЗАКІНЧЕННЯ МАЗЕПИНСЬКОГО РОКУ В ТОРОНТІ

Закінчення Мазепинського року в Торонті відбудеться 7-го листопада 1959. р. в 8-мій год. вечора в залі Квин Єлизабет на Канадійській Виставовій площі. Тоді буде поставлено під патронатом Комітету Українців Канади ювілейну виставу Опери Петра Чайковського „Гетьман Іван Мазепа", з участю представників метрополії Торонта та інших урядових чинників, як теж представників поневолених Москвою народів.

У 250-ті РОКОВИНИ СМЕРТИ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ

Вночі з 21 на 22 вересня 1709 року (старого стилю) помер у Бендерах, у Басарабії, Іван Мазепа. За новим стилем це було б 2-3 жовтня. Минуло 250 років з дня смерти Мазепи, але й досі події, зв'язані з його гетьмануванням і політикою, викликують наукові дискусії і будять політичні пристрасті. Спробуємо дати об'єктивну оцінку діяльности Мазепи і його особи на підставі документів тієї доби, в якій він жив.

Мазепа з усіх українських історичних діячів найбільше пощастило в літературі й мистецтві. Вольтер, Байрон, Словацький, Гюґо, Пушкін і багато менших письменників дали свій образ Мазепи в своїх творах. В музиці Франц Ліст дав симфонію під назвою „Мазепа". Малярів різних націй притягала до себе леґенда про юнака прив'язаного на хребті дикого коня, що мчить безмежним степом у безвість.

Декотрі поети дали суперечний образ Мазепи, з причин політичних. Наприклад, у поемі Пушкіна „Полтава" з одного боку, патріот, що вірить в ідеал самостійної України:

„Но независимой державой
Украйне быть давно пора",—

каже Мазепа і підносить проти царя Петра „знамя вольности кровавой". Пушкін відчув у характері Мазепи, що йому „не чуже все людське", і він зворушливо описує любов між старим гетьманом і молоденькою Мотрею Кочубеївною. Але з другого боку несподівано Мазепа виступає в поемі Пушкіна як „злочинець":

„Но где Мазепа, где злодей?
Куда бежал Иуда в страхе?"

З патріота незалежної України Мазепа, під пером того самого Пушкіна, обернувся в людину, що думає тільки про здійснення своїх еґоїстичних плянів, людину, що не має нічого святого, безмежно жорстоку і позбавлену всякого патріотизму:

„Что он не ведает святыни,
Что он не знает благостыни,
Что кровь готов он лить как воду,
Что презирает он свободу,
Что нет отчизны для него"!

Між двома крайніми поглядами на Мазепу, як ідеальну постать і як „злочинця" без душі й серця, хочемо знайти правдивий шлях оцінки Мазепи, політика і людини. Народжений в православній українській шляхетській родині 1639 року на Київщині, Іван Мазепа належав до тої шляхти, що злилася з новим козацьким станом, який створив під проводом Богдана Хмельницького козацьку республіку. Ця республіка звалася офіційно „Військо Запорозьке". Батько Івана Мазепи — Степан — послав свого сина в науку. Дорослим чоловіком Мазепа став на початку руїни Козацької Держави, по смерті Богдана Хмельницького, 1658 року Козацька Україна зробила спробу визволитися від московської протекції: це був відомий Гадяцький трактат з 16 вересня 1658 року, на підставі якого Україна мала стати частиною конфедерації Польща-Литва-Україна. Україна виступала в цьому проєкті під назвою „Велике Князівство Руське" Забезпечувала собі своє військо, фінанси, адміністрацію, на чолі з гетьманом. Козацьким старшинам обіцяно рівність з шляхтою, їм дана була „нобіліяція", і ця перспектива відкривалася й для козацтва взагалі. Однак польський уряд не додержав умов гадяцького трактату, і наслідком того в Україні зміцніла московська партія, особливо на Лівобережжі.

На правобічній Україні від 1665 року проголошено гетьманом Петра Дорошенка, що вів боротьбу за об'єднання України з столиці Богдана Хмельницького — Чигирина. Дорошенка звали сучасники „гетьманом—неутралистою", бо він був проти московської і польської протекції над Україною, хотів бути „neuter" (ні той, ні другий, самостійний). Молодий Мазепа був деякий час „покойовим" (пажем) у короля Яна Казимира в Варшаві. Побував у різних країнах Західньої Европи, знав окрім рідної та польської мови, також латину, німецьку й італійську мову. Бувши на королівській службі, ще зовсім молодий Мазепа виконував відповідальні політичні доручення Яна Казимира.

Від 1665 року Мазепа перебуває в Україні, покинувши королівську службу. Незабаром зустрічаємо його при дворі геть. Дорошенка в Чигирині, де збиралися в той час патріоти, що хотіли відновити державну єдність України під булавою Дорошенка.

Доля держави Петра Дорошенка була дуже трагічна: проти цього „неутралисти" виступили разом Польща і Москва, Туреччина, з якої Дорошенко сподівався допомоги, вела хаотичну політику і не могла приборкати свого васала кримського хана, що своїми наїздами на Україну, руйнував життя й добробут українського народу. Однак Мазепа видержав у Чигирині майже до кінця, бувши членом уряду гетьмана Дорошенка, з титулом „генерального осаула".

Дорошенко побачивши повну руїну Правобережної України, мусів капітулювати перед гетьманом з московської руки Іваном Самійловичем 1676 року. Два роки перед тим Мазепа їхав у посольстві до кримського хана і був тоді перехоплений в степу Запорожцями. Січовики були тоді на стороні Самійловича і послали Дорошенкового міністра Мазепу до лівобічного гетьмана. Мазепа умів знайти довір'я у Самійловича, як і у царськім уряді в Москві, куди його послав Самійлович. Незабаром його випущено на волю, і він почав свою службу у лівобережного гетьмана.

Поволі дійшов Мазепа до впливу і високих посад під рейментом Самійловича. Часто його посилав гетьман у різних державних справах до Москви і Мазепа мав нагоду зав'язати знайомство з різними людьми в державному уряді. Після смерти царя Федора державою правила царівна Софія іменем своїх неповнолітніх братів — Івана й Петра. Фактичну владу мав у московському царстві фаворит Софії-князь Василь Ґоліцин.

Ґоліцин мав плян завоювати Крим, щоб припинити татарські наїзди на Московщину й Україну. Але два його походи, в яких брало участь також козацьке військо, не мали успіху. Ґоліцин рішив скинути вину за невдачу на Самійловича. Гетьмана обвинувачували безпідставно в „зраді", і московська влада вислала його на Сибір. На місце Самійловича козацька рада вибрала гетьманом за рекомендацією Ґоліцина І. Мазепу. Це сталося 1687 р.

Ставши гетьманом з ласки Ґоліцина, Мазепа старався бути льояльним до цього князя, якому за його рекомендацію заплатив значну суму грошей. Незабаром, 1689 року, владу захопив у Москві молодий цар Петро, усунувши царівну Софію і Ґоліцина. Саме під час перевороту Мазепа був у Москві. Він відразу зрозумів, на чиїм боці сила, і приєднався до Петра. Мазепа сподобався молодому цареві, і від того часу почалася льояльна служба Мазепи цареві Петрові. На Мазепу, як і на його попередників гетьманів, писали деякі земляки доноси в Москву, але цар мав до гетьмана повне довір'я. Ця співпраця царя з Мазепою будувалася на взаємній заінтересованості: Цар вів війни проти Туреччини за побережжя Озівського моря, і це було теж в інтересі України.

Але велика війна на півночі, яку затіяв цар Петро 1700 року в союзі з Данією та Польщею проти Швеції, не була в інтересі України. На цю війну гетьман Мазепа мусів посилати своє військо в Прибалтику, в Польщу і навіть у Саксонію і давати допомогу Москві грішми та провіянтом. Для України ця війна приносила теж невигоди національно-політичні: союз Москви з Польщею примушував гетьмана Мазепу помагати полякам, що володіли територіями Правобережної України. Доводилося в тих обставинах мовчати про право українсь-

(Закінчення на стор. 4-ій)

МИ БУЛИ В ОДЕСІ І В СЕЛІ МАЗЕПА

(З літніх мандрівок)

У липні виїхала з Торонта наша невелика група на прогулянку в американські гори. Було нас двоє членів Пластприяту, троє активних пластових сеньйорів, один старший пластун та три пластунки-юначки.

Зараз таки за порогом Торонта, перед містом Кінґстоном, де знаходиться відома в Канаді військова академія та стара фортеця, ми переїхали через кусник „канадійської України" — через місто Одесу і попри озеро цієї самої назви. Давніше ця оселя звалася Міл Крік, але в 1854 році її та озеро охрещено іменем найбільшого торговельного порту в Україні на пам'ятку атаки одного англо-французького з'єднання воєнної фльоти, що відбулася під час т. зв. Кримської війни 1854-1856 р. Через Кінґстон ми поїхали до Монтреалу, а далі на південь в гори Адірондак, які не одного з нас манили своєю красою, пригадуючи природу й гори на Україні. Не диво, що тут відбуваються кожного року мандрівні табори пластунів і пластунок. Цього року помандрували туди також пластунки з терену Канади.

Проїхавши гори, ми раз-у-раз попадали на українські оселі, що чимраз густіше появляються в найкращих закутинах стейту Ню Йорк. Зокрема околиця Гантеру в горах Кесткіл стала справжнім українським літниськом, а прегарні гори й дороги над стрімкою сіною річки надаються дуже добре на одноденні прогулянки-мандрівки.

З околиць Гантеру наш шлях повернув на північ, на Пластову Оселю Іст Четгем. В цій великій розкиненій на лісистих горбах „пластовій державі" саме в той час відбувався табір юнаків, новаків і підтабір новачок. Тут заопікувалися нами члени Таборової Комісії, які показали нам кожний куток розлогої оселі. На жаль, час не дозволив задержатися на мазепинських святкуваннях, що саме були пляновані на кінець тижня. В дальшій нашій подорожі ми зупинилися на оселі СУМА, Союзівці, а далі на оселі Робітничого Союзу на пограниччі Пенсилвенії. Але час мандрівки минав стрілою, і ми не спостереглися, коли прийшлося повернути в напрямі канадійської границі. Тоді урвався наш зв'язок з українсько-американською спільнотою, яку так численно зустрічали ми на наших зупинках. Ми не лише захоплювалися красою природи на кожному з цих „клаптиків української землі", але також завжди старалися зустрітися з нашими пластунами та пластунками, яких ми знали з Ювілейної Зустрічі та зі спільних таборів і мандрівок. І ми їх зустрічали: одних у таборах — живих, рухливих, може зі своїми таборовими „клопотами", але щасливих; других на праці (переважно пластунок на оселях) — теж усміхнених і вдоволених, і вкінці „маминих синків" на приватних літниськах — знеохочених, кислих, отяжілих, ніяк не захоплених таким „ґут-тайм-ом". Здається, воліли б вони мати якусь „програму дня" чи пак „розклад занять", в яких могли б себе виявити, як тільки ждати від сніданку до обіду, від обіду до вечері на . . . ніщо.

З Порт Джервісу ми повернули на південний захід і, не доїжджаючи до Гаррісбурґу, круто повернули на північ, перетинаючи гарний гористий терен. Тут в повіті Юньйон, на захід від Анісбурґу, зустріла нас приємна несподіванка: ми натрапили на село з назвою Мазепа. Побачивши на роздоріжжі табличку з написом "Mazeppa", ми поїхали туди. Ось на початку села ми потрапили на велику синю таблицю з жовтим написом "Village of Mazeppa". Хоча вдарила нас ця згідність барв із українською назвою, ми скоро ствердили, що у пенсилвенському стейті цими барвами розмальовують всі написи на дорогах. У самому селі не зустріли ми, на жаль, нікого, хто міг би нам розповісти про походження мешканців і про причину, чому це село названо ім'ям великого Гетьмана — був робочий день і вулиці світили пусткою. Не маючи можливости говорити з живими мешканцями, ми пішли на цвинтар, щоб при наймні з написів на намогильниках довідатися про походження їх предків. Але на обидвох цвинтарях ми знайшли тільки одне слов'янське прізвище. В селі пошти нема, а на наші обчислення немає в тому селі більше як 30-40 загород, хоча згідно з мапою це має бути оселя на 500 мешканців. Виїжджаючи на захід, ми побачили ще одну таблицю з написом „Село Мазепа".

Ось так у Мазепинський рік довелося нам потрапити припадково ще на один слід широкої популярности нашого Гетьмана і може додати дрібний причинок до його історії.

З Мазепи наша путь ішла на Боффало, а там, розуміється, вступили ми на Пластову Оселю „Новий Сокіл". Був гарячий літній день і всі табори виїхали на купіль, але ми таки кинули оком на ліс шатер, привітали численні лялі, що залишилися сторожити лежанки новачок, передали таборові пластовий привіт і пустилися в дальшу дорогу через Ніяґару до Торонта. Час не дозволив нам заглянути ще до одної місцевости під назвою Одеса у стейті Ню Йорк та довідатися дещо ближче про мешканців та походження назви, але це напевно зроблять пластуни з Рочестеру та Сиракюз, яким туди ближче, як мандрівникам з Канади.

Наша мандрівка закінчилася. Проминуло ще одне літо, яке залишило в нас, крім гарних споминів, почуття, що скрізь на американському континенті можна знайти „клаптики української землі".

С. Г.

Водяний знак на папері Мазепинської папірні 1705 р. (З праці В. Січинського: І. Мазепа, людина і меценат)



Надпис при в'їзді до села Мазепа поблизу Анісбурґу в повіті Юньйон, Па.

ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ УПАДКУ БАТУРИНА

(Продовження зі стор. 3-ої)

страцісю дії темних сил у нашій історії, які завжди нищили й нищать найкращі задуми наших державних мужів. І цей наш історичний фаталізм дуже добре розумів І. Мазепа, який у знаній своїй думі писав:

Всі покою щире прагнуть,
Та не в один ґуж всі тягнуть!
Той — направо, той — наліво,
А все браття, — то-то й диво!

І тут саме лежить основна причина упадку Батурина й вирізання його населення. Треба згадати, що московські звірства в Батурині знайшли свій відгомін у численних звідомленнях чужинних дипломатів, як також учасників шведсько-московської війни. В основному російська історіографія прийняла формулку про взяття Батурина штурмом (Очерки истории СССР, XVIII в., ст. 498), а українські совєтські історики покликаються на допомогу козаків, які були в фортеці і зруйнували місто.

Проте аналізуючи причини упадку Батурина, слід ще згадати зовнішній фактор, який грав також значну ролю. На увазі маємо повільне посування шведсько-українського війська, яке головно затрималося і мало певні перешкоди при переправі через Десну. Ця затримка дала змогу москалям випередити Мазепу й підступом здобути місто.

Як уже раніше згадано, — Петро І бажав на прикладі Батурина відстрашити українське суспільство від активної допомоги Мазепі. Петрові вповні вдалося осягнути свою мету — як писав Грущевський, „великий майстер у терорі Петро — вмів налякати українську суспільність і український народ сильно, смертельно, до нестями". Наслідки цього дуже добре зрозумів гетьман, який, побачивши згарища міста, сказав: — „Україна, настрашена Батурином, буде боятися за одно з нами стати". І саме в цьому одному реченні досвідченого дипломата, психолога людських душ і полководця криється правда про наслідки упадку Батурина.

Загал українського козацтва і суспільства не підтримав І. Мазепи — це був великий удар по концепції самостійности української держави в першій чверті XVIII століття. А з погляду військово-стратегічного це була перша поразка українського війська. Загинуло коло 10,000 добірного козацтва, пропала козацька артилерія і значні запаси поживи, так потрібні для шведського союзника. Ця велика втрата напевно заважила на програші Полтавської битви. Отже, щоб зрозуміти шведсько-українську невдачу на полтавських полях, слід починати від батуринської трагедії. Там лежить ключ до пізнання нашої політичної і мілітарної дійсности 1708 і 1709 років. І наша невдача тих часів виходить далеко поза межі мілітарного неуспіху чи поразки — її суть лежить передусім у морально - психологічній площині, в наставленні української еліти і простолюддя першої половини XVIII століття до проблем власної самобутности, до питання української державности.

Проте в ім'я об'єктивности слід ствердити, що політична ідея Мазепи, яка опісля діяла під назвою мазепинства — витримала важкі удари московського царату і свого невдячного або нерозумного громадянства і несплямленою донеслася до наших часів, в яких відзначаємо 250-ліття задумів і чинів І. Мазепи та його однодумців. А трагічна доля Батурина тяжить і тяжітиме чорним маривом над нашим минулим, сьогоднішнім і майбутнім, як символ перестороги цілій українській нації, що „през незгоду всі пропали — самі себе звоювали".

Мета ж бо то велигна, що я до неї стремлюсь,
Оце: Держава над усі держави славна,
А найгіднішому — корона її державна!

Гетьман І. Мазепа

Протокол призначення нагород у Мазепинському Здвизі Молоді

У висліді змагань гуртків мистецької самодіяльности українських молодечих організацій, переведених Комісією Молоді ЮКОМА з нагоди 250-ліття виступу Гетьмана Івана Мазепи на умовах, поданих до загального відома у комунікаті ч. 3 цієї ж Комісії, підчас вечора-конкурсу, який відбувся в суботу, дня 19-го вересня 1959 в залі школи на Аве. Б у Ню Йорку, жюрі в складі: пані Оленка Ґердан, Ияксана Вікул і Алла Давиденко та панове: Ігор Соневицький і Юрій Кононів ухвалило відзначити:

1. Ансамбль бандуристів пластової Станиці в Ню Йорку (кер. Володимир Гайдук) за плекання українського інструменту і виконання репертуару, зв'язаного з темою змагань — платівкою пісень бандуристів Китастого, підкреслюючи недосконалість виконання і конечність наполегливої праці.

2. Мандолінову оркестру ЮСУМА в Пасейку (кер. Ярослав Костишин) за добре виконання, дисципліну та організацію — збірником народних пісень „Ліра", зазначуючи, що репертуар пісень був підібраний невідповідно до теми змагань і навіть з додатком чужих пісень і маршів, що обнизило вартість виступу. Нагороду (збірник „Ліра") уфундувала книгарня „Арка" в Ню Йорку.

3. Групу СУМА з Нюарку (кер. сот. Ю. Кононів) за збірну деклямацію вірша Мазепи „Всі покою щире прагнуть" — за опанування тексту і добре виконання — „Кобзарем", однотомником, уфундованим видавництвом „Книгоспілка".

4. Групу ЮСУМА Осередку ім. Чупринки в Ню Йорку (кер. А. Давиденко) за виконання уривку з п'єси Л. Старицької-Черняхівської „Іван Мазепа", за задум і вкладену працю — грамотою за участь, а то з уваги на те, що за браком другої такої ж групи властивих змагань за першенство не було переведено.

5. Пластунку Оксану Струк з Филаделфії за виконання і показ ноші гетьманші часів Мазепи — стилевою лялькою в поліському строї.

6. Гурток пластунок з Нюарку (кер. Оксана Вікул) за виконання і показ ноші козацької дочки часів Мазепи — альбомом вишивок, уфундованим книгарнею Маґуна-Карашкевича в Ню Йорку.

7. Пластуна-юнака Романа Петріну з пл. Станиці в Ню Йорку (кер. Р. Петріна) за виконання сольового танку „Запорожець" — книжкою „Лис Микита" І. Франка, уфундованою видавництвом „Книгоспілка" в Ню Йорку.

8. Юного сумівця Василя Шміґу з Осередку ЮСУМА в Ню Йорку (кер. О. Ґенза) за виконання танку-сольо „Чумак" — погруддям Богдана Хмельницького.

9. Танцюристів (—ок) Осередку ЮСУМА в Трентоні (кер. Д. Надраґа) за дует „Подільський козачок" — платівкою українських народних танців.

10. Танцювальну групу з Коговз (кер. Савків), у якій дівчата є членками „Пласту", а хлопці ні, за гуртовий танок „Гопак" — трипільською вазою.

11. Пластунів (—ок) з пл. Станиці в Ню Йорку (кер. О. Ґердан) — за виконання танку „Спомини з гір" — бібліотечкою (21 книжок) видань Денисюка, уфундованою видавцем, що живе в Шикаґо, Ілл.

12 Групу танцюристів (—ок) Осередку СУМА в Ню Йорку (кер. О. Ґенза) за виконання танку „Горлиця" — грамотою за масовість, дисципліну й організацію.

13. Групу танцюристів СУМА з Трентону (кер. Д. Надраґа) за виконання танку „Запорожець" — трипільською вазою.

У загальному висліді першенство за плекання мистецької самодіяльности признано організації СУМА.

Пластунові-юнакові Андрієві Шулеві висловлено подяку за сумлінне виконування обов'язків заповідача програми.

Волод. Савчак

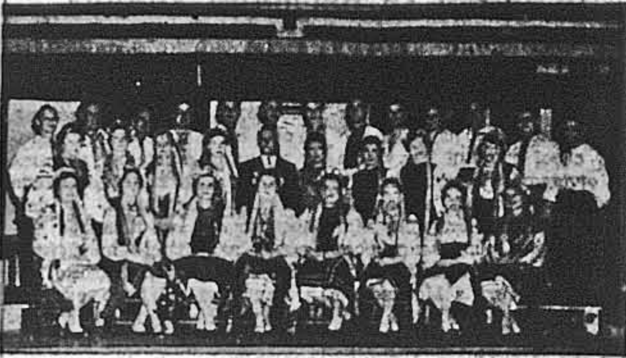
ПРИСЯГА ПОЛКОВНИКІВ ГЕТЬМАНОВІ МАЗЕПІ



Виконавці інсценізації „Велика Ідея", виведеної під час Маніфестації „Гомін України", що відбулася дня 21-го червня 1959 року в Карнеґі Голл у Ню Йорку. Зліва до права: Н. Починок, П. Микитин, М. Кушнір, О. Стецура, В. Гендрикс і В. Чупа.

Фото: М. Ільницький

Ютика відзначає 250-ліття Івана Мазепи



Злучений хор українців в Ютиці під дир. інж. С. Шевченка

З ініціятиви відділу УККА відбулися в Ютиці в дні 6 червня сходини представників українських парафій та організацій, на яких вибрано Ювілейний Комітет для вшанування Мазепинських Роковин.

Комітет репрезентує цілість українського громадянства міста Ютики та околиці і енерґійно веде відповідну підготовку.

Створено злучений хор під проводом інж. Сергія Шевченка і завдяки невсипущій праці диригента та членів хору виготовлено гарний репертуар.

Святочні імпрези відбудуться в днях 18 та 25 жовтня 1959 року.

Святкування 18 жовтня почнуться відправами в українських церквах, а головна архиєрейська Служба Божа та Панахида будуть відправлені в церкві св. Петра і Павла.

Після церковних відправ відбудеться бенкет для українського громадянства та запрошених чужинців. Головним бесідником на бенкеті буде конґресмен Олександер Пірніс, а на тостмайстра запрошено відомого громадського діяча п. Едварда Попіля з Скрентону, Па. Участь у святкуванні візьме також мейор міста Ютика Мек Кеннон та визначні громадяни: декан Гамілтон Колледж, проф. Толлс, проф. Годшарлс, президент місцевих банків Чарлз Голл, президент Ротари Клаб, п. Натан та представники національних клюбів, які репрезентують народи з-поза залізної заслони.

Після бенкету відбудеться мистецька програма у виконанні вище згаданого хору та знаного співака Лева Рейнаровича. Вступне слово перед концертом виголосить в англійській мові п. Попіль. В дні 25 жовтня відбудеться святочна Академія з участю місцевих і позамісцевих сил. В програму ввійдуть хорові точки, деклямації, сольоспіви і т. д.

Місцева англомовна преса помістила прихильні дописи про гетьмана Івана Мазепу та його портрет. Обширно писалося в цій пресі про нашу підготову до вшанування 250-ліття Його Діла.

В місцевій польській газеті появилася прихильна стаття. Ювілейний Комітет взиває українське громадянство м. Ютика та околиці масовою участю в тих імпрезах доказати, що ми згідно з заповітом Великого Гетьмана „тягнем в один ґуж", — що наступна Полтава застане нас об'єднаними навколо Мазепинської Ідеї.

За Ювілейний Комітет
Д-р Олег Волянський, голова
Войтович, секретар

Університет Українознавства в Ню Йорку

Дирекція Університету Українознавства в Ню Йорку, який в цьому навчальному році вступив у шостий рік існування, подає до відома, що від жовтня ц. р. починаються нормальні виклади і семінарійні вправи в таких галузях українознавства:

а) українська мова і література,
б) історія, економіка і державно-правний лад України,
в) українське мистецтво і фолкльор,
г) археологія України.

Метою Університету Українознавства є дати українській молоді, яка вчиться в американських каледжах і університетах, відповідне для її віку знання про Україну та заохотити її до дальших самостійних українознавчих студій з метою служіння українській справі на чужині. Звичайними студентами УУ можуть бути студенти американських каледжів і університетів, як також студенти останнього року навчання в середніх школах (гайскулах); вільними слухачами можуть бути всі інші особи, заінтересовані в поглиблюванні своїх українознавчих знань.

З метою відзначити ідею і чин Великого Гетьмана Івана Мазепи та належно насвітлити справжню суть взаємин України і Росії за останніх 250 років, виклади в першому семестрі цього академічного року (жовтень 1959 р. — січень 1960 р.) будуть присвячені м. і. історії України XVIII і XX сторіч, „Мазепинській" еміґрації „Бендерській" конституції, що була першою писаною конституцією на европейському континенті, тощо. Крім цього викладатимуться, як і минулими роками, українська мова і література, старовинна і найновіша, археологія України, українське мистецтво, економіка України (промисловість, транспорт і торгівля) та інші дисципліни.

Проситься батьків заохочувати своїх дітей, а Проводи молодечих організацій навіть зобов'язувати своїх членів вписуватися у ряди студентів У. У. і систематично відвідувати виклади, які відбуватимуться по суботам від год. 2-гої до 6-ої по пол. в такі дні: 10 і 24 жовтня, 7 і 21 листопада, 5, 19 і 26 грудня 1959 р. та 16 і 30 січня 1960 р. Детальніші відомості про вписи, місце, де відбуватимуться виклади, програму, тощо будуть своєчасно подані до відома.

В. С.

У 250-ті РОКОВИНИ СМЕРТИ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ

(Закінчення зі стор. 3-тої)

кого народу на об'єднання території України під владою гетьмана.

Дещо змінилося на ліпше положення гетьмана Мазепи, коли шведський король Карло XII прогнав з Варшави польського короля Авґуста II з саксонської династії і польська шляхта шведської орієнтації вибрала на трон Станислава Лєщинського. Мазепа міг переконувати царя Петра, що всі поляки готові служити Лєщинському й шведам, а тому, мовляв, слід забрати від них землі Правобічної України.

Однак Мазепа бачив немалу небезпеку для українських вольностей у безоглядній політиці царя Петра. Деспотична натура московського царя не мала ніякого впину: цар Петро не шанував автономних прав і законів в Україні і не був вдячний гетьманові за його льояльність. 1706 року цар Петро запрошував славнозвісного англійського полководця і політика Джана Черчила, що мав титул князя Марлборо, щоб приїхав в Україну на уряд гетьмана, замість Мазепи. Це не лишилося тайною для Мазепи і, безперечно, дало йому ще нову причину для невдоволення супроти московського царя.

Бачивши перемоги шведів над Данією, поляками й саксонами, Мазепа починав думати, що незабаром прийде черга і для Московського царства. Такі надії мав не тільки Мазепа: серед старшин і в народних масах росло невдоволення проти воєнних тягарів, які мусіла нести Україна для війни Московщини з Швецією. Мазепа, тайно від старшин своїх (бо боявся доносів у Москву!) почав зносини з шведами і польським королем з шведської руки Лєщинським. (Старшини сходилися на тайні наради і читали „Гадяцькі пакти", написані у вересні 1658 року для створення конфедерації між Україною, Польщею і Литвою.

Обережність Мазепи не була перебільшена. Бо вже 1707 року про настрої Мазепи довідався генеральний суддя (міністер юстиції) Василь Кочубей і послав на нього донос у Москву. Але Кочубей не міг подати документальних доказів на гетьмана, переказував у доносі лиш чутки. Кочубей не міг захитати довір'я московського уряду до Мазепи навіть патріотичною поезією, яку він прислав з дописом, запевняючи, що та поезія — твір Мазепи:

Всі покою щире прагнуть,
А не всі в один ґуж тягнуть:
Той направо, той наліво,
А всі, браття: то-то й диво!"

Коли читати лист пізнішого гетьмана на еміґрації Орлика до Митрополита Стефана Яворського з 1721 року і порівняти думки Мазепи, в листі записані, з цією поезією, то немає сумніву, що автором її був Мазепа. Але Кочубей не міг документально угрунтувати свій донос. Цар звелів його передати на український суд, і 1708 року Кочубей був засуджений на смерть.

Московська пропаганда з часів царя Петра старалася представити виступ Мазепи проти Московського царства як діло його самого, як бажання здобути персональні користі. Досліди історичних документів тієї доби показують поза всяким сумнівом, що Мазепа у своїх плянах відірвати Україну від московської протекції не був сам, а спирався на козацьку старшину. Український народ усіх станів тяжко переносив утиски московські: грошові контрибуції, постачання провіянту для московського війська, будування твердинь, копання каналів, далекі походи. В Москві уважали Мазепу за вірного плянам царя Петра, але до старшин козацьких не мали довір'я. Історія донесла до нашого часу факт, що стався в Києві 1706 року: у гетьмана на обіді був цар з своїми генералами, між ними сидів також і новоспечений „князь" Меншиков. Підпилий Меншиков голосно сказав гетьманові, так, що це чули козацькі старшини: „Пора тепер узятися до цих ворогів". На це гетьман теж голосно відповів: „Не пора! Небезпечно буде, не кінчивши однієї війни з неприятелем, починати другу внутрішню". Після цієї розмови гетьман заявив своїм старшинам: „Чи все чули? Все мені цієї пісні співають і в Москві, і всюди; не попусти їм тільки, Боже, виконати те, що думають". Козацькі полковники повідомляли гетьманові, як з народом українським і військом козацьким безоглядно поводилися московські командири в Україні: били киями по голові козаків, що були прислані будувати твердині, вуха їм відрубували. Московське воїнство чинило насильство над жінками, грабувало людність, навіть старших било до смерти. Проти тих насильств підносили протест козацькі полковники перед гетьманом: „Як ми за душу Хмельницького завсіди Бога молимо, — славимо його ім'я, що Україну визволив від ярма людського, так навпаки, і ми і діти наші на вічні часи душу й кості твої будемо проклинати, якщо нас по смерти своїй у такій неволі залишиш". Це були слова Прилуцького полковника Горленка до Мазепи в Києві 1706 року. Чув ці нарікання й скарги гетьман, але своїх думок нікому не відкривав. Тільки у вересні 1707 року поділився своїми настроями з Пилипом Орликом, генеральним писарем гетьманського уряду. Цю розмову з гетьманом описав Орлик пізніше в листі до Митрополита Стефана Яворського в 1721 році, перебуваючи на еміґрації. Мазепа сказав Орликові 17 вересня 1707 року:

„Перед всевідаючим Богом протестуюсь і присягаюся, що я не для приватної своєї користи, не для вищих гонорів, ні не для більшого збагачення, але для нас усіх, для жінок і дітей ваших, для загального добра матки моєї вітчизни, бідної України, всього Війська Запорозького і народу і для підвищення і розширення прав і вольностей військових хочу те при Божій помочі чинити, щоб ви там від московської, як і від шведської сторони не загинули". Молодий і гарячий характером Орлик сказав гетьманові:

„Якщо перемога буде при шведах, то ваша вельможність і ми всі будемо щасливі, а як при царі, то й ми пропадемо і нарід погубимо". Гетьман на це відрубав:

„Яйця курки не вчать! Чи я дурень відступити передчасно, поки не побачу крайньої необхідности; цар не буде в стані не тільки України, але й своєї держави від сили шведської оборонити".

В цих словах криється вся суть політики Мазепи. Він чекав слушного часу.

1708 року Карло XII з переможним військом рушив із Польщі проти Московщини. Мазепа сподівався, що шведи підуть просто на Москву, і Україна лишиться в стороні від генеральної війни. Але — несподівано Карло XII повернув своє військо на Україну. Це сталося після програної битви на Білій Русі, під Лісною, де шведи втратили обози й артилерію.

Таким чином Карло XII рушив в Україну в надії, що уряд і народ України допоможуть йому в тій тяжкій ситуації. Навпаки, Мазепа міг думати, що Карло XII, ідучи в Україну, приведе могутні сили, які не дадуть Москві плюндрувати козацьку державу. Адже Мазепа, щоб відвернути від себе підозріння Москви, мусів посилати свої полки на поміч цареві Петрові, і в Україні було українського війська дуже мало.

Якою великою несподіванкою для Мазепи був прихід шведів в Україну, видно з його слів до Орлика:

„Нечистий несе короля в Україну, він потягне за собою всю московську зграю!"

І з перших днів зустрічі Мазепи з Карлом XII виявилося велике взаємне розчарування обох таборів. Шведи не вміли оборонити проти московської атаки Мазепиної столиці — Батурина, де гетьман зібрав багато провіянту і лишив сильну залогу. Знищення Батурина московським військом під проводом Меншикова, який звелів усю людність повбивати, зробило в Україні страшне враження. Терор, який почало московське військо в різних частинах України, примусив людність сидіти нишком, щоб не викликати ще більше репресій.

Поряд з терором, Москва взялася до пропаґанди: цар звелів православному духовенству проголосити в Глухові Мазепу „відступником" від православної віри. В своїх маніфестах до українського народу Петро уживав соціяльної демагогії, мовляв, він є проти податків, що встановив в Україні гетьман Мазепа і що ті податки цар велить скасувати. Стиль царської пропаґанди міг би видержати конкуренцію з демагогією большевиків:

„Можемо не соромлячися сказати, що ніякий народ під сонцем не може похвалитися такими вольностями, привілеями і полегкостями, як з нашої, царського величества ласки, нарід малоросійський, бо ні одного шеляга у всьому малоросійському краю брати ми не дозволяємо".

Терор і демагогія Москви і переконання, що військова сила шведів замала супроти московської армії, похитнули віру й між старшинами козацькими, які пішли за Мазепою і перед якими він присягав у Бахмачі 24 жовтня 1708 р., що прийняв протекцію шведського короля не для приватного інтересу, а для загального добра батьківщини.

Надію на поліпшення збудила між членами українського уряду вістка, що Військо Запорозьке на чолі з кошовим Костем Гордієнком готове виступити з гетьманом і шведами проти Москви. Приходили вістки також з півден. України, з Полтавського полку, де не було московського війська, що там людність готова битися проти московської неволі. Дійсно, в березні 1708 року Гордієнко і 8,000 запорожців прибули із Січі в городову Україну і прилучилися до Мазепи. Але це мало поліпшило загальну ситуацію.

Карло XII перед тим почав у кінці січня і в початку лютого похід на північ, маючи на думці взимі пройти до Москви. В слобідській Україні (Харківщина) шведи мусіли пережити несподівану відлигу. Шведи поводилися з населенням слобідської України безпощадно, уважаючи ту людність за царських підданих: багато поселень спалено при відступі. Це збудило невдоволення проти шведів по всій Україні і в різних околицях людність виступила збройною силою і не давала провіянту. Ослаблене походами і боями, шведське військо 8-9 липня 1709 року зійшлося з свіжою армією царя Петра, що мала вдвоє більшу кількість і сильну артилерію. Завзято билися шведи і українські козаки, але перевага була по боці московського війська.

Після драматичної втечі в Басарабію, що належала до Туреччини, Мазепа прожив недовго і помер у Бендерах. Перше його поховано у Варниці, а пізніше тлінні останки гетьмана перенесено в церкву святого Юрія в Галацу, у теперішній Румунії.

Ця недоля переслідує його і після смерти. Московська пропаганда, царська і совєтська, намагається доказувати, мовляв, Мазепа був „зрадником українського народу". Для нас Мазепа — це один із тих, що хотіли визволення для України. Не вина Мазепа, що його пляни не здійснилися.

П. С.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Табір ім. Шаблі Мазепи на Дикому Заході

Скінчився час таборів і почався сезон таборових спогадів. На безриб'ї і рак риба — як не можна насолоджуватися таборовим життям, то жадібно чіпляємось хоч його тіні — спомину. І спомин про один такий табір особливо яскраво стає перед нами.

Покидаємо східне побережжя і їдемо на захід, через фабричні міста, через запилені прерії, через дороги, під якими може ще бути слід легких індіянських мокасинів і розгойданих возів відважних білих поселенців. Там, за ланами кукурудзи, дикий Захід і барвисте Кольорадо. Там пластова група, з якою ми хочемо попрацювати.

Пластова група в Денвері ще дуже молода — і самим своїм існуванням і віком своїх членів. Є новачки і новаки, молоденьке юнацтво і двоє молодих сеньйорів — Тереня Шарко і Мирослав Кальба, які подивугідно провадять цією групою. Вони так зуміли захопити денверських українців пластовою працею, що активними членами Пласт-прияту є не лише батьки пластунів, але й зовсім „сторонні" люди. Ці люди жертвують час, гроші і енергію, виконуючи всяку працю включно зі ставленням шатер. Недарма наша крайова комендантка запалилась так пластунами на дикому Заході.

Та сам табір! Хоч у таборі лише сімнадцять членів, зате віддаль, яку вони зробили, їдучи до табору, повстидала б не один наш табір на Сході. Ромка мама привезла зі самого Голлівуду (коло 1.000 миль), Ігор прибув з Ню Орлінсу, а малий дев'ятилітній Тарасик приїхав сам із своїм наплечником автобусом з Арізони. Їхав дванадцять годин. І всі ці діти — найстарші мали не цілих чотирнадцять літ — приїхали таборувати на правдиве лоно природи, де від дощу може скрити лише розлога, пишна смерека.

Таборуємо біля Чорного Яструба на висоті нашої Говерлі (тобто 9.000 стіп), серед чудових Скелястих Гір, які складаються не лише з каміння, але й з сосон, смерек, ялівцю, осик, дикої рожі, полину, ягід і різних-прерізних квітів. Подумайте, наше шатро поблизу смереки, а оточує його чудова рожа і запашний ялівець! І більше поезії — вночі чули журкіт двох гірських потоків, а комарів вдесятеро менше, як на Бобрівці чи в Марсі Дем. У таких обставинах навіть прощаємо денверцям це муравлище, на якім поставлено наше шатро.

Цей невимовний чар природи впливає на наших таборовичок і таборовиків. Вони цікаво прислухаються до всього і вчаться. А вчитись є так багато, багато. Виглядає, що ніколи не вичерпаємо потрібного матерялу. Тереня, як завжди, підбадьорює нас. Це Тереня, яка тримає наш Пласт на Заході на своїх тендітних раменах!

Так минають дні, виповнені гутірками, піснями, грами, прогулянками. Околиця виміряна на прогулянки — про них самих можна б написати цілу книгу. Діти вже запалились життям у таборі — навіть взаємно картають себе за уживання англійських слів. До нас старші хлопці „говорять" виключно азбукою Морзе, так вона їм сподобалась.

Праця в таборі добігає кінця. Святочна ватра, і сосни Скелястих Гір вперше чують слова пластового обіту: „І летом вірлиним крил СКОБА полину". Навіть тут, на цьому далекому, дикому Заході є така молодь, яка хоче змінити тужливу пісню українського народу на радісний, переможний спів. Чи сміє хтонебудь сумніватись в тому, що це станеться?

Покидаємо Денверську Групу і повертаємось на схід, до праці з пластунами нашої округи. Та Чорний Яструб Кольорада кружляє над нами і навіває сум за пластовим табором у Скелястих Горах, за нашими малими друзями із Заходу. І вірте нам, ми співаємо разом з ними — „Пусти мене, мамо, до табору, у Денверх, на Захід, у Скелясті Гори!"

міб

ЗА ТІСНІШУ СПІВПРАЦЮ КООПЕРАТИВ

(2-ий Кооперативний З'їзд Америки й Канади)

Влаштований 5 і 6-го вересня в Торонті („Просвіта"), заходом Т-ва Української Кооперації (Ню Йорк), Коорд. Комітету Кредит. Коош. (Торонто) і Кооперативної Громади (Вінніпеґ) З'їзд Кредитівок Америки й Канади, був успішний і змістовний. Заступлених було 17 кредитівок і 3 згадані централі кількістю 38 осіб з таких міст: Торонто, Вінніпеґ, Монтреаль, Лондон, Гемілтон, Ню Йорк, Филаделфія, Дітройт і Шикаго. З'явилася теж преса (Гомін України, Вільне Слово) і гості. Відкрив З'їзд голова КККК дир. В. Ситник, проводив голова ТУК дир. Шепарович, секретарював дир. І. Чопик. У президії були ще директори кредитівок: А. Мудрик, Р. Мицик, В. Топольницький і О. Охрим.

Предметом нарад були такі справи: створення української організаційної кооперативної централі, спільної для обох держав Північної Америки; видання книги „Історія Українського Кооперативного Руху" і видавання спільним фінансовим зусиллям одного громадсько - кооперативного часопису. Ці три засадничі справи найшли всебічне насвітлення у доповідях і в живій дискусії, та були оформлені наприкінці у відповідних резолюціях.

Доповідь інж. А. Мілянича про створення організаційного центру українських кооператив закордоном відчитав задля його неприсутности інж. Р. Крохмалюк. Доповідач висловив думку, що наша кооперація може стати важним заборолом проти денаціоналізації, і з'ясувавши стан української кооперації в Північній Америці, дотеперішні спроби підготовити її до спільної дії, тощо, перейшов до основної теми, до потреби організаційного центру для кооперативної праці й оформив завдання цього центру (ОЦУК) в 6-ох точках ,як теж його бюджет. Доповідач запропонував, щоб покищо вибрати комісію, яка підготовила б основоположні збори цього центру.

Доповідь про видання „Історії" 'дав інж. Р. Раковський. Він вказав на те, що праця вільної української кооперації від перших початків її існування на рідних землях, як теж діяльність кооперації на еміграції до останнього часу, найде свої утривалення на сторінках запланованої книги. Обговоривши всі кошти видання, він заапелював до Кооператив у Канаді помогти фінансово ТУК-ові в цьому преважному ділі. Д-р І. Витанович, який взяв на себе тягар зредагувати чи навіть написати „Історію", подав її зміст, що його він собі накреслив, коли починав працю над нею. Матеріял треба зібрати, поки ще живуть активні кооператори. Розісланий квестіонар дотеперішнім вислідом дав досі небагато придатного матеріялу. Тому він апелює, щоб не гаятись з надісланням матеріялу, який не тільки поможе при писанні книги, але теж створить архівний фонд, що теж є ціллю д-ра Витановича.

Обі теми доповідей були вже обговорені. Висунено низку пропозицій і висловлено чимало думок і побажань.

„За спільний господарсько-кооперативний часопис для Америки й Канади" — це була тема, якою почався другий день нарад. Насвітлив цю тему В. Несторович, економічний редактор нового журналу, який повинен появитися в жовтні ц. р. Доповідач згадав усі дотеперішні пресові появи останнього десятиріччя в ділянці господарській і обґрунтував потребу одного, спільного кооперативно - громадського часопису, що його фінансували б кредитові кооперативи в Америці і Канаді. Заплянований ТУК-ом і Самопоміччю орган родинної проблематики, в якій визначне місце займає економіка, мав би стати тим спільним часописом. Роман Ільницький, редактор „Наш-ого Світ-у" по лінії громадській, накреслив програму цього журналу з аспектів нематеріяльних. —

Дискусія виявила розбіжності тільки в дрібницях, а єдність у справах засадничих. Про фінансову базу нового часопису дали вичерпні інформації інж. А. Мілянич, який прибув аж другого дня і дир. Чопик та д-р В. Пушкар.

Д-р В. Шкудор порушив важливу громадсько - культурну тему, а саме: необхідність підтримки Капелі Бандуристів ім. Шевченка в її дальших діях.

Тези доповідачів і суґестії дискутантів найшли свій вислів у схвалених резолюціях.

1) Розвоєвий стан, на якому найшовся тепер український господ. - кооперативний, а передусім кредитово - кооперативний рух, вимагає координування і плянування господ. - кооперативної роботи в Канаді і ЗДА. Маючи це на увазі, З'їзд стверджує потребу створення спільної централі, а для цього вибирає Організаційну Комісію, яка має підготовити скликання Конгресу Українських Кооператив найдалі до кінця квітня 1960, який остаточно зреалізує оформлення центру.

2) Здійснення запланованого видання книги „Історія Українського Кооперативного Руху" є почесним обов'язком усіх кооператив, існуючих на терені ЗДА і Канади. У зв'язку з тим З'їзд вирішує видати її фінансовими зусиллями цілої української Кооперації Канади й Америки.

3) Близька поява об'єднаного громадсько - кооперативного журналу „Наш Світ" в Америці (Ню Йорк), базованого на гуртовій передплаті кредитівок для своїх членів, є дуже позитивним явищем. Спільний канадійсько -американський з'їзд закликає всі інші кооперативи, зокрема Канади, включити і своїх читачів у гурт читачів кооперативного часопису, з тим, що відповідно буде оформлений видавничий, редакційний і адміністраційний склад.

До цих суттєвих для З'їзду резолюцій додано ще одну, а саме:

4) Відзначаючи великий вклад праці Капелі Бандуристів ім. Шевченка в Дітройті для пропаґування українського музично - вокального мистецтва у вільному світі, З'зд закликає всі кооперативи виявити моральну опіку і дати видатну фінансову підтримку Капелі в дальших її діях.

До Організаційної Комісії для підготови Конґресу вибрано пп.: Канада - Вінніпеґ: інж. А. Качор, дир. С. Романів, інж. В. Топольницький; Торонто — дир. В. Куцій, дир. А. Мудрик і інж. О. Охрим; ЗДА — інж. А. Мілянич (Дітройт), дир. Р. Мицик (Шикаго), д-р В. Пушкар (Филаделфія), інж. Р. Раковський і радник І. Шепарович (Ню Йорк). Комісія вибрала свою президію: Мудрик — голова, Шепарович — заступник, Пушкар — секретар, Мілянич орг. референт, Раковський касир.

В. Несторович

ПОКИЩО ВІЙНА В АЛЬЖИРІ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

(Закінчення зі сторни 2-гої)

вин. Рік тому де Ґоль не говорив про самовизначення, а коли б сказав, то ризикував би бунтом. Тепер обійшлося без бунту. Згодом де Ґоль зможе зробити дальший крок. Дальший крок зможе зробити й підпілля, бож воно не може капітулювати, а може поступатись, коли його поступка є відповіддю на поступку противника.

Де Ґоль зміцнюватиме свою позицію у відношенні до правої опозиції і у відношенні до лівої. Це йому згодом даватиме більшу свободу маневру. Підпілля зможе змінити свою тактику й позбутися певних закидів, які його дуже обтяжують. Хоч би закид безоглядного терору ,який в підпільній боротьбі необхідний, але стосований без спеціяльного вибору ставить в очах світу питання: чи в разі осягнення самостійности не стане Альжир територією, опанованою хаосом, внутрішньою війною?

Які тут можуть зайти зміни? Якщо на обрії, нехай і далекому, — зговорення з підпіллям, тоді опортуністична частина мусульманського населення мусітиме вести політику, яка б виявляла більше хребта.

Мусульманські посли до французького парляменту перестануть кричати, що признання на самовизначення — це нелеґальне й неконституційне потягнення де Ґоля. Яке підпілля не реаґуватиме на такий сервілізм? Коли це буде таких вчинків, не треба буде й терору.

Якщо ж альжирці в леґальному житті матимуть більше хребта, тоді зможе в ньому брати участь і та частина, що стоїть за самостійність, але не пішла в підпілля, або симпатизує якійсь іншій партії, як партія провідників підпілля. Це з одного боку, збільшить вагу леґального сектора визвольної боротьби альжирців, а з другого змусить підпілля шукати порозуміння з іншими фракціями, а не ліквідувати їх кулею. Куля чи путо — це не найкращі засоби для осягнення єдности...

Використовуючи свою поступку визнання засади самовизначення шляхом плебісциту, тимчасовий уряд зможе повести свою політичну міжнародну акцію в іншому напрямку, як досі. Вона зможе перестати бути антифранцузькою. Вона стане самостійницькою. Ферат Аббас зможе тепер шукати союзників не для поборювання Франції, а для переконування Франції, що потрібні дальші поступки на визначеному заявою де Ґоля шляху.

Захід напевно не буде глухий на таке поставлення справи, бож відомо, що Захід зацікавлений у підтримці Бурґіби, а не Нассера, який виступив проти заяви де Ґоля і потрактував майже як зраду відповідь підпілля. Тепер в альжирському підпіллі Захід може бачити союзника проти Нассера, як бачив досі союзника в Бурґіібі й Мохаммеді V-му.

Усе це дуже важливі справи на шахівниці, на якій розгравається преважлива справа Північної Африки. Але війна в Альжирі покищо продовжується.

О. Д-вич

ЗАКЛИК УККА

На заклики в пресі, на телефонічні розмови та телеграми до Відділів УККА, щоби провели спеціяльні збірки на покриття коштів акцій УККА в справі „Тижня поневолених народів" і в справі приїзду Хрущова, відгукнулися такі Відділи:

Бостон, Денвер (Колорадо), Гартфорд, Ню Брітен (Коннек.), Кентон, Лорейн, Янгставн (Огайо), Джерзі Ситі (Ню Джерзі) Бінггемтон, Джонсон Ситі, Когоус, Оборн, Трой (Ню Йорк), Кензас Ситі, Громада Петерсбурґ (Флорида), Сан Франціско (Каліфорнія). Найбільшу суму переслав Відділ УККА — Лорейн (Огайо).

Знов же у кампанії збірки Національного Датку найвищу суму осягнув Відділ УККА у Боффало (Ню Йорк).

УККА просить усі інші Відділи, щоб приспішили обі започатковані акції.

Український Конґресовий Комітет Америки

Ставайте членами Українського Народного Союзу, в тим самим і співвласниками 22-мільйонового майна організації!

У ДВАНАДЦЯТУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ
бл. п. проф. Миколи
МАТІЄВА-МЕЛЬНИКА
буде відправлена
ПОМИНАЛЬНА СЛУЖБА БОЖА З ПАРАСТАСОМ
в СУБОТУ, дня 10-го ЖОВТНЯ 1959 р.
в церкві св. ап. Петра й Павла при Вест 7-ій вул. — в Клівленді, Огайо,
в год. 7:00 ранку.

ДРУЖИНА й ДОНЬКИ
з Родиною

В 20-ту РІЧНИЦЮ
трагічної смерти наших Батьків
відправиться
СЛУЖБА БОЖА
і
ПАНАХИДА
в понеділок, 12-го жовтня 1959 р.
в год. 8:30 ранку
в церкві св. Івана Хрестителя при Мортон вулиці — в НЮАРКУ, Н. Дж.

БАТЬКА
бл. п. Івана ЯВОРСЬКОГО
бувшого радника Краєвого Виділу, пізнішого адвоката у Львові,
МАТЕРІ
бл. п. Марії ЯВОРСЬКОЇ
СЕСТРИ
бл. п. Ірини ЯВОРСЬКОЇ
БРАТА
бл. п. Антона ЯВОРСЬКОГО

на яку запрошують Приятелів і Знайомих

ОЛЬГА ХРУЦЬКА — донька
Д-р ЛЕОНІД ХРУЦЬКИЙ — зять
РОМАН, АНДРІЙ, ЛЕОНІД — внуки
ІВАНКА БАРТОН — донька
Д-р прав МАРІЯН БАРТОН — зять
і ЮРІЙ — внук

†

З Рідними і Знайомими ділимося сумною вісткою, що дня 6-го жовтня 1959 року покликав Всевишній до себе свойого слугу

о. ВАСИЛЯ МИГАЛЯ

нашого Найдорожчого і Незабутнього
МУЖА, БАТЬКА, БРАТА і ДІДУНЯ.

Покійний народився у Цикові, пов. Перемишль, 1885 р. і був рукоположений на священика 1912 р., на рідних землях. Покійний душпастирював у Риштицях, Полянах-Суровичних, Дашні і Камінці Волоській (Старе Село). У Німеччині був душпастирем лічниць і таборів для біженців у Ґавтінґу, у Мюнхені та околиці. По приїзді до Америки був парохом у Белфілді, Н. Дак. і Мустіґен, а на кінці сотрудником парафії св. Івана Хрестителя у Дітройті.

ПАНАХИДИ відправлятимуться ЩОВЕЧОРА у пох. заведенні А. Градовського у Дітройті.

ПОХОРОННІ ОБРЯДИ відправляться в СУБОТУ, 10-го ЖОВТНЯ 1959 року, в год. 9:00 ранку.

Тяжким горем прибиті:

Дружина — КЛИМЕНТИНА
Діти — ІРИНА, д-р ВОЛОДИМИР і СТЕФАНІЯ
Зять — АЛЕКСАНДЕР ЛОБОДОЦЬКИЙ
Невістка — ОКСАНА
Внуки — ЮРІЙ, АНДРІЙ, ВОЛОДИМИР
Брати — МИХАЙЛО і ПЕТРО з Родинами на рідних землях
Ближча і дальша рідня.

Ювілейний Комітет Мазепи Великого Ню Йорку
ПРИ ОБ'ЄДНАНІМ КОМІТЕТІ, ВІДДІЛ УККА
НЕДІЛЯ, 11-го ЖОВТНЯ 1959 — год. 5:00 по пол.
Заля — HUNTER COLLEGE
695 Park Avenue (69th Street, between Park and Lexington Avenues)

СВЯТОЧНА АКАДЕМІЯ
в 250-ліття Визвольного Виступу
ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ

ПРОГРАМА:
I. ЧАСТИНА:
ПРОМОВА — проф. В. СІЧИНСЬКИЙ, голова Ц. ЮКОМА;
РЕЦИТАЦІЇ творів Гетьмана Мазепи, Байрона, Гюго і Л. Храпливої — у виконанні: арт. Я. ПІНОТ-РУДАКЕВИЧ, арт. І. КОНОНІВ, письменниця ДІМА, поетеса Патриція КИЛИНА;
ЕТЮД ЛІСТА „МАЗЕПА" — фортепіянове сольо — Марта ШЛЕМКЕВИЧ;
ХОР „У.М.І." під дир. Юрія ОРАНСЬКОГО;
Акомпаніямент — Надія СЛОВОДЯН.

II. ЧАСТИНА:
ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА
Прем'єра п'єси Григора МЕРІЯМ-ЛУЖНИЦЬКОГО
Три картини з життя Великого Гетьмана.
1-ша частина — „БАЛЬ В ГЕТЬМАНСЬКІЙ ПАЛАТІ"
2-га частина — „БЛАГОСЛОВЕННЯ МАТЕРІ"
3-тя частина — „ГЕТЬМАН УКРАЇНИ".

Постановка — Богдан ПАЗДРІЙ Реж.-адмін. — Степан КРИЖАНІВСЬКИЙ
Декорації — Ніна КЛИМОВСЬКА Тех. оформ. сцени — Федір ЛУЦИШИН
Адміністратор-керівник — Юрій КОНОНІВ.

Квитки вступу в ціні: $ 3.00, $ 2.50, $ 2.00 і $ 1.00 для зорганізованої молоді в уніформах можна набувати в українських книгарнях: „АРКА", „ЕКО", „СУРМА" і „ГОВЕРЛЯ".

ДО ЧИСЛЕННОЇ УЧАСТИ ЗАПРОШУЄМО ГРОМАДЯНСТВО ВЕЛИКОГО НЮ ЙОРКУ І ОКОЛИЦІ.

Комісія рекомендує Президентові судову заборону страйку портових вантажників

Вашингтон. — Тричленна Комісія, визначена Президентом, перевірила справу страйку портових вантажників, і 7-го жовтня ствердила, що той страйк спаралізував усі східні й південні порти ЗДА та загрожує здоров'ю й безпеці мешканців цієї країни. Комісія джетом переслала свою рекомендацію Президентові до Каліфорнії, де він лікує перестуду, і сподіваються, що вже по полудні в четвер 8-го жовтня спілка портових вантажників дістане судову заборону страйку, а в п'ятницю її члени вернуться до праці. Покищо всі пасажири мають клопіт з вивантажуванням і завантажуванням пакунків на кораблі, і радять собі, як можуть. Найгірше є з товаровими кораблями, що мали бути терміново доставлені в призначені місця. Комісія може ствердити тільки факти у зв'язку зі страйком, а Президент рішає, чи ті факти оправдують просити суд про заборону страйку на протяг 80 днів. Коли б впродовж тих 80 днів не прийшло до заключення контракту, то спілка вантажників має право тоді продовжувати страйк. — З Пітсбургу, Па. повідомляють, що Президент Айзенгавер рішився вже скористати з закону Тефта-Гартлі для того, щоб припинити страйк сталеварів, який триває від 15-го липня, і який починає загрожувати безпеці країни, бо численні підприємства не мають сталі для продукції, в тому числі терпить і оборонна продукція. Цей страйк триває вже 13-ий тиждень, і переговори розбилися, що немає навіть виглядів на те, щоб представники обидвох сторін, сталеварів і власників сталевих компаній, зійшлися на спільне засідання. Обидві сторони не бажають собі, щоб уряд вмішувався в їхній спір, але Президент вже давніше заповів що країна має великі втрати від того страйку, і тому треба його припинити. Президент мав би вже в четвер 8-го жовтня визначити комісію для перевірки справи страйку сталеварів.

В Іраку йде боротьба між комуністами і їх противниками за впливи

Багдад. — В Іраку боротьба між комуністами та їх противниками перенеслась на терен станових і професійних спілок, при чому комуністи очевидячки тратять, а то й вдверто програють. Ось так антикомуністи осягнули перевагу і правління у впливовій професійній організації адвокатів і мають всі шанси здобути в свої руки станову організацію іракських селян. Те саме стосується організацій учителів і студентів. Зате в професійній організації журналістів комуністи з допомогою своїх лівих поплентачів захопили в руки правління і переведи, затверджену урядом постанову, що не члени організації не мають права виконувати журналістичної професії. Внаслідок два найповажніші антикомуністичні щоденники та один релігійний щоденник у Багдаді мусіли тимчасово припинити свою появу. Ця справа наробила в Іраку багато шуму і йде натиск на уряд, щоб він не підтримував комуністів в їх намаганнях здобути монополь у пресово - інформаційній службі краю.

Книжка й часопис — найнеобхідніші в домі культурної людини

ТРИДЕННА РЕЄСТРАЦІЯ ВИБОРЦІВ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — В Ню Йорку почалася реєстрація виборців в четвер 8-го жовтня від 5:30 години по пол. до 10:30 і триватиме в п'ятницю від 5:30 до 10:30 по пол., та в суботу від 7 рано до 10:30 вечора. Хто є зареєстрований і не зміняв мешкання, той не мусить наново реєструватися. Хто зареєструється цього року, то його реєстрація буде важна і на другий рік під час конґресових і президентських виборів. Реєстрація відбувається у виборчих льокалях, звичайно в школах.

● **Найвищий Суд Західньої Німеччини** затвердив засуд на ½ року в'язниці для голови комуно - болгарської торговельної місії, Кірила Масленкова за організування шпіонажу на ракетних базах ЗДА в Німеччині.

СВІТОВИЙ РІК УТІКАЧА

(Закінчення зі сторни 2-гої)

хнічний бік справи промовляє за те, що набагато легше, наприклад, провадити розмови з німецьким урядом якійсь одній стороні, в якій заступлені всі, як з представниками поодиноких національних груп з різними аспектами; та й можливості є тут не лише теоретичними дорадниками ,але й помічними у виконанні тих чи інших завдань.

Але замало самих деклярацій про те, що акція за остаточну господарську інтеґрацію наших людей в Німеччині, Австрії та інших европейських країнах повинна всеціло лягти на ЗУАДК. Треба, щоб усі наші, в першу чергу, суспільно-громадські організації, які діють в межах тих держав, а в ще більшій мірі в ЗДА, спрямували свої сили на найтіснішу співпрацю з ЗУАДКомітетом, бо тільки в такий спосіб можна буде провести всі конечні заходи для впорядкування матеріяльної, національної і духової сторінки життя маси наших утікачів. Спеціяльно цій справі можуть прислужитися в ЗДА Союз Українок, Комітет Мати і Дитина, а в Европі Об'єднання Українських Жінок, з одного боку, шляхом організації відповідних фахових курсів, а з другого, — мобілізацією потрібних матеріяльних засобів. До речі, в цьому напрямку можна знайти реальну поміч, наприклад у Німеччині, в кругах німецьких жіночих організацій, які мають великий досвід і спроможності.

Ще одною важливою справою, яка має тісний зв'язок з Роком Утікача, є позитивне наставлення нашої еміграції до цього великого діла, тим більше, що вона не тільки сама пережила гіркі таборові дні, але й користувалася допомогою для покращання її буття. Десятки тисяч наших людей користали з помочі ЗУАДК'у при переселенні до заморських країн, але ще й досі не всі вив'язалися з своїх зобов'язань супроти ЗУАДК'у. Коли норвезькі робітники змогли пожертвувати одногодинний заробіток впродовж цілого року на Рік Утікача, то чому б наші люди, які мають забезпечену працю, не могли б те саме зробити хоч би тільки у відношенні до своїх земляків? Про наші Церкви й не згадую, це вони зроблять без особливих закликів.

Завжди пам'ятаймо, що все, що буде зроблено для наших людей власними силами і силами чужих, повинно стати базою для забезпечення правильного розвою нашого доростаючого покоління в національному і морально-етичному відношенні. Маленькі збірноти, що постануть з ліквідації таборів, повинні бути забезпечені не лише матеріяльною, але й духовою опікою своїх Церков. Досі справі духової опіки наш загал не надавав великої ваги. У висліді майже ні в одному таборі не було окремих приміщень для Богослужб, хоч завжди знаходилося місце на шинок. Треба сподіватися, що ЗУАДК, як учасник у вирішуванні справи остаточного поселення наших людей, подбає й про те, щоб духовенство наших Церков мало якнайдогідніші умовини для сповнювання своїх духовних обов'язків і стало чинником примирення та поєднання у нашому громадському житті.

Все це треба як слід передумати, все зважити без зайвих сподівань, приймаючи під увагу лише реальні речі, бо не знати, чи ще матимемо колись такі можливості, як в проголошеному Світовому Році Втікача.

Штуттґард-Геймаден.

Сенатор Кітінґ проти Ачесона в справах Німеччини і НАТО

Бонн. — Сенатор Кеннет Кітінґ з Ню Йорку виступив різко проти колишнього державного секретаря з адміністрації през. Г. Трумана, Діна Ачесона, за його виступи під час чотироденної німецько - американської конференції в Бонні напереломі минулого і цього тижня. Сен. Кітінґ заявив на власній пресовій конференції, що він „почуває себе нещасливо" з приводу критикування Ачесоном теперішнього уряду Америки та викликання фальшивого враження в німецьких чинників, наче б Америка готова була на поступки Москві у справі Берліну. К. Кітінґ рішуче заперечив цьому, запевнивши, що він уперше щось подібне почув від Ачесона, який висловив тільки персональні свої погляди, а не був в цій справі речником американського політичного світу. Кітінґ звернув теж увагу, що запропоноване Ачесоном наддержавне керівне тіло в НАТО принесло б тій організації більше шкоди, як користи, бо різні держави НАТО, між ними ЗДА, напевне не захотіли б виректись права суверенности своїх рішень. Щодо поради Ачесона, щоб у справі Берліну взагалі не дискутувати з Совєтами, Кітінґ заявив, що він не уявляє собі, як у такій справі можна оминути переговори.

Ще про зустріч Коломиян — Покутян

В доповненні звідомлень в пресі про Зустріч Коломиян-Покутян 5-го липня в Торонті, зазначуємо, що спільна знимка учасників випала дуже гарно й буде милою пам'яткою для всіх. Наш скарбник додатково розсилає знімки після надіслання власних коштів.

Велика кількість привітів, надісланих із приводу Зустрічі, свідчить, що наш заклик до співпраці знайшов приязний відгук в серцях земляків. Із-за браку місця вимінюємо декілька з них: пп. Н. Андрусів, дир. М. Недільський, мґр. Т. Печерський — Филаделфія; інж. Кузик — Трентон; д-р Б. Кузьма — Ню Йорк; Д. Мельник — Вінніпеґ; П. Трильовський, мистець Іван Кейван і д-р Марія Кейван, о. Ю. і п. Н. Федуники, Я. Недільський — Едмонтон; І. Бованко — Трентон; М. Гнатчук, Я. Зубаль, Е. Кульчицький — Дітройт; інж. В. Дмитренко — Міннеаполіс; М. Мельник — Честер, Па.; інж. Р. Вергун — Рочестер; Г. Михайлюк — Ендерлін, Н. Дакота; інж. М. Березовський — Лос Анджелос; о. В. Пилипець — Німеччина, та п. М. Ломацький, знаний автор праць про Гуцульщину.

Про плян дальшої праці, Управа Комітету рішила:

1) Видати Ілюстрований альбом зі світлинами з різних ділянок нашого життя на Покутті і Гуцульщині, а згодом видати теж збірник із науковою частиною і мемуаристикою частинно ілюстрований, або

2) З уваги на більші кошти видання альбому обмежитися тільки до видання збірника з ілюстраціями.

Управа подбає про вибір окремих Комісій, видавничої і фінансової.

Треба відмітити як додатній факт, що під час Зустрічі зголосили своє приступлення в члени пп. проф. д-р А. Княжинський, лікар д-р І. Подюк, видавець М. Денисюк з Шикаґо і ін.

У виконанні ухвали З'їзду з 5-го липня 1959. Управа Комітету звертається до Вас, дорогі Земляки, з проханням:

Збирати матеріяли про життя, працю й діла наших попередників, що в'яжуться з життям в Коломиї, на Гуцульщині та Покутті, про події нашого національного життя, про розвій наших культ. - освітніх, релігійно - національних, політичних, кооперативних, господарчих та мистецьких організацій.

2) Збирати знимки, або хоч репродукційні неґативи зі знімок наших національних свят, Просвіт, Рідних Шкіл, Народних Домів, Кооператив, Церков, хрестів, могил та інших пам'яток, і взагалі такі світлини, що свідчили б про нашу бувальщину, побут, архітектуру, мистецтво і надсилати їх на адресу:

Інж. Д. Михайлюк, 656 Квін Захід, Торонто, Онт. Канада.

Знимки повернемо після зроблення з них репродукцій. Зробіть це скоро та цим способом докиньте від себе цеглину до будівлі задуманого нами національно - культурного пам'ятника.

ЗА Комітет
Д-р Я. Шипайло

ОГОЛОШЕННЯ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

КЛІВЛЕНД, Огайо. — Місячні Збори Б-ва св. ап. Петра й Павла, Відд. 102, відбудуться в неділю, 11-го жовтня 1959 року, зараз по співаній Службі Божій, в церковній залі, при 2280 W. 7th. — М. Молеський, предс.; С. Косик, кас.; М. Бобечко, секр.

ЧЕСТЕР, Па. — Т-во ім. Т. Шевченка, Відд. 156, повідомляє всіх своїх членів, що Місячні Збори відбудуться в п'ятницю, 16-го жовтня 1959 р., в год. 8-ій веч. Просимо всіх членів прибути, бо є важливі справи до вирішення. — В. Новак, секр.

Посмертна згадка

Михаїл КУЗЬ, довголітній член Б-ва св. Володимира, Від. 130 УНСоюзу в Ню Йорку, помер у вівторок, 6-го жовтня 1959, по тяжкій недузі, на 67-му році трудящого життя. Покійний полишив у смутку дружину Варвару, сина Дмитра та дві внуки. Покійний походив із села Футори, пов. Зборів. Тіло Покійного спочиває в пох. заведенні П. Яреми — 129 E. 7th St, N. Y. C. Похорон відбудеться в суботу, 10-го жовтня 1959 р., в од. 9:30 рано, з церкви св. Юрія в Ню Йорку, на цвинтар в Westbury, L. I., N. Y. Членів Б-ва і 130 Відд. запрошуємо взяти участь в похороні і тим віддати послідню прислугу Покійному. — В. И. П.

Управа 130 Відділу

ТАРЗАН, ч. 4,340. Брістер ще раз пробує.

NOW, WHILE THE KILLER WAS STUNNED, TARZAN PUSHED REDFIELD TO THE FLOOR, OUT OF HARM'S WAY.
THEN HE RACED TO THE TABLE AND EXTINGUISHED THE LAMP, PLUNGING THE ROOM INTO BLACKNESS!
RECOVERING, BRISTER LAUGHED. "VERY CLEVER, BUT THE DARK WON'T STOP BULLETS!" AND INSTANTLY HE FIRED IN THE APE-MAN'S DIRECTION!

Коли вбивник був приголомшений, Тарзан поклав Редфілда на долівку, подальше від лиха.

Після того він побіг до стола, щоб загасити лямпу, і щоб кімната поринула в темряву.

Опритомнівши, Брістер засміявся. — Дуже хитро, але темрява не затримає куль! —

І негайно вистрелив у напрямі мавполюда.